

par Volgas-Donas kuģniecības kanāla nosaukšanu V. I. Ļeņina vārdā

Saskaņā ar PSRS Ministru Padomes un VK(b)P CK priekšlikumu nosaukt Volgas-Donas kuģniecības kanālu V. I. Ļeņina vārdā — par «V. I. Ļeņina vārdā nosaukto Volgas-Donas kuģniecības kanālu».

PSRS Augstākās Padomes Prezidiļa Priekšsēdētājs N. SVERNIKS
PSRS Augstākās Padomes Prezidiļa Sekretārs A. GORKINS

Maskavā, Kremli,
1952. g. 10. jūlijā

LIELĀ MAINĀ

Kurā dienā gan sākās šī lielā maiņa; kad pirmajā komunisma celtņē blakus celtņiem parādījās ekspluatācijas darbinieki? Pavīsam noteikti var sacīt, ka viena no lielās maiņas ievērojamākām dienām bija 1. februāris. Tad iedarbināja Karpovkas sūkņu stacijas pirmo agregātu, kas pārsūknē Donas ūdeni Karpovkas ūdenskrātuvē. Dona sāka savu ceļu pāri Ergenu augstienai uz Volgu.

Soli pa soli celtņi virzījās uz sprasto mērķi, objektu pa objektam viņi atdeva ekspluatācijas darbiniekiem. Vēl un vēlreiz pārbaudītas, darba ierīdā stājas sūkņu stacijas, slūžas, citas ierīces. Mītnēs, kur vēl nesen dzīvoja celtņieki, jau jauni iemītnieki, bet daudziem celtņiekiem jau cita adrese — Tachlataša vai Kuibiševa, Stalingrada vai Kachovka.

Un, lūk, tagad, kad daudzās hidrotehniskās ierīces visā trasē sāk pilnu darbu, celtņieki ziņo biedram Staļinam, ziņo Dzintenei:

«... Volgas-Donas kuģniecības kanāls izbūvēts. Staļinskais plāns apvienot PSRS Eiropas daļas piecas jūras vienotā ūdenstransporta maģistralē izpildīts. Realizēts krievu tautas mūžsenais sapnis par Volgas savienošanu ar Donu.»

Vladimirs Iljičs Ļeņins, kura vārdā nosaukts jaunais kuģniecības ceļš, 1918. gadā, mudinādams ātrāk izstrādāt Volgas-Donas kanāla projektu, teica, ka tas būs varena transporta svira, kam jāpaceļ Krievzemes dienvidaustrumu apgabalu atpalikušā ekonomika. Taču pirmā komunisma celtne nav tikai transporta svira vien. Musu dienās tā ir arī viena no svarīgākajām svirām staļinskajā dabas pārveidošanas plānā. Milzu aizsprosta aizturētos un Cimļanskas jūrā savāktos Donas palu ūdeņus maģistralais kanāls jau šogad aiznes pirmajiem 100 tūkstoš hektāriem Rostovas apgabala stepes.

Parasti lielas spektakļa celj svarīgu rūpniecības centru tuvumā. Ar to strāvu baro mašīnas rūpniecības cehos, transportu lielās pilsētās. Bet, lūk, no Cimļanskas HES redz aizstieptā augstsprieguma līnijas virzienos, kur manāmi tikai stepju plašumi.

Jau nākamgad musu rajonā darbosies pirmā elektrotraktoru MTS — pirmā tāda veida MTS Padomju Savienībā, — par sava rajona tuvāko nākotni runādams, teica VK(b)P Rostovas apgabala Romanovskas rajona komitejas sekretārs. Sai rajonā jau šopavas ar kolchozu laukos sējums šķērsoja neskaitāmas apūdeņošanas vagas un spēcīgi traktori vilka stepes apgabalos agrāk neredzētos milzīgos grāvju rācējus lomešus, kas te veldoja ariku tīklu.

Stepē nu mitrums nāk ne vien pa kanāliem un arikiem. Tūkstošiem kvadrātkilometru lielais ūdensklājs dienvidu saulē un vējos dod milzu izlaidi. Jau šovasar te biezī list un lauki sazeluši ilgi neredzētā kupluma.

Arī tur, mākoņu sferās, šķiet, notiek kādas pārmaiņas, — nereti dzird runājam Pledonas stāpicās, kad pie apvāršņa atkal izaug lietus mākoņu smagās grēdas. Neparasta vasara pienākusi stepē, kur zemes kopēji tik daudzas vasaras redzējuši, kā jaunais sauspūtis «astrachanietis» iznīcina viņu pūlīti augļus.

«Komunisms — tā ir padomju vara plus visas valsts elektrifikācija», — mācīja Vladimirs Iljičs Ļeņins. Pirmā komunisma celtne ir vēl vienas varens solis uz priekšu Padomju valsts elektrifikācijā. Cimļanskas spektakļa agregātu ražotās strāvas lielam lielā daļa domāta tieši lauksaimniecībai.

Pirmo komunisma celtņi tik ārkārtīgi īsā laikā bija iespējams uzcelt vienīgi pateicoties tam, ka celtniecības darbiem un metodēm šeit jau bija komunisma laukmeta vēriens un temps. Te skaidrāk kā jebkad citur parādās Padomju valsts izaugsme. Volgas-Donas kuģniecības kanāla celtņieki saņēma ne vien tūkstošiem pašizkrāvēju automašīnu, simtiem skreperu un buldozeru, desmitiem lielfaudas zemessūcēju, simtiem dažādu ekskavatoru; viņi saņēma arī tādu milzi kā «lielo solotāju» — ekskavatoru ar četrpadsmit kubikmetru lielu kausa tilpumu, kurš nepilnos divos gados viens pats izraka četrreiz vairāk zemes nekā visi Volchovas HES celtņieki kopā.

Padomju ļaudis dažādās mūsu Dzintenes malās kaldināja šos varenos darba, ieročus pirmās komunisma celtņē celājiem. Vesela zinātnieku armija dažādos institutos risināja ar šo celtņi saistītās problēmas, strādājot roku rokā ar darba praktiķiem. Pirmā komunisma celtne bija skola, kur tūkstošiem cilvēku apguva specialitāti, apguva moderno tehniku, kādas līdz šim nepazīna celtniecības vēsturē. Varonāk kā jebkur citur šeit izplauka celtņieku radošā doma, liekot spēcīgām mašīnām pārsniegt projektēto jaudu, nemīlīgi uzlabojot to konstrukciju. Tā rezultātā ievērojami uzlabojumi izdarīti Minskas autorūpniecības ražotajā pašizgāzējā, tā rezultātā nākamie lielle solotāji ir daudz labāki par pirmajiem.

Pirmā komunisma celtne ir ne vien varena svira, kas izdara pagriezlienu transportā, pārveido dabu. Sai celtņē ir daudz skaistuma, un katrs no daudzajiem hidrotehniskajiem objektiem ir arī sava veida mākslas darbs.

Pirms desmit gadiem stepē starp Voigu un Donu risinājās asinālas kaujas. Padomju tauta tagad kauju laukos uzcelusi Stalingradas atzīvjiem dīzāko pieminekli, kāds vien bija iespējams. Padomju tauta guvusi varenu uzvaru mīlerīgā celtniecībā. Stājusies darba ierīdā Staļina laukmeta dīzā celtne, saulainā miera un dzīvības trasē — V. I. Ļeņina vārdā nosauktais Volgas-Donas kuģniecības kanāls, kas ir jauna līcība mūsu Dzintenes vēl nebijušai izaugsmei un vareņībai.

«Padomju cilvēki, kurus spārno ticība Ļeņina-Staļina ideju uzvarai, bolševiku partijas vadībā celj komunisma diženo ēku.» Tādiem vārdiem Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētāji sāk savu vēstuli biedram Staļinam. Visu milzīgo celtņieku kolektīvu spārņoja nešaubīga ticība komunisma uzvarai. Vīņus vadīja un ledvesmoja diženā bolševiku partija. Līdz ar saviem komunisma celtniecības frontes pirmrindniekiem, šajā nešaubīgajā ticībā komunisma uzvarai, bolševiku partijas gudrā vadībā, lielā Staļina tēvišķīgajā gādībā padomju tauta saskata jaunu nākamības uzvaru visdrošāko tītu.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

13. JŪLIJĀ

Nr. 28 (391)

PSR SAVIENĪBAS MINISTRU PADOMĒ

Par Volgas-Donas kuģniecības kanāla atklāšanu

PSRS Ministru Padome izskatījusi Volgas-Donas kuģniecības kanāla celtņieku ziņojumu un Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvju pieņemšanai ieceltās, b. K. Sokolova vadītās Valdības komisijas slēdzienu un konstatējusi, ka Valdības uzdevums — izbūvēt un nodot ekspluatācijā Volgas-Donas kuģniecības kanālu, Cimļanskas hidroelektrostaciju un irigācijas būves pirmajiem 100 tūkstoš hektāriem sausuma piemeklēto zemju Rostovas apgabalā — izpildīts noteiktā termiņā.

No 1949. līdz 1952. gadam izbūvēts:

a) 101 kilometru garais Volgas-Donas kuģniecības kanāls ar 13 kuģniecības slūžām, 3 sūkņu stacijām, 13 dambjiem un zemes valņiem, 7 ūdens pārgāzēm un nolaidēm, 2 avarijas un remontaizvāriem, 8 tiltiem, prāmju pārceltuvēm, pieturvietām, kuģu piestātnēm un 100 kilometru garu autoceļu gar kanālu;

b) Cimļanskas hidromezgli, kurā ietilpst 12,75 kilometrus garš zemes valnis, 495,5 metrus garš betonēts ūdens pārgāzēs dambis, hidroelektrostacija, 2 kuģniecības slūžas, 4,9 kilometrus garš kuģniecības kanāls starp slūžām, upes osta, irigācijas sākumbūve, kā arī dzelzceļa un šosejas pārejas pa dambi;

c) 27 kilometrus garais Donas maģistralais irigācijas kanāls no ūdens savākšanas Cimļanskas hidroelektrostacijas dambī līdz Lejasdonas sadales kanāla sākumbūvei, 72,9 kilometrus garais Lejasdonas sadales kanāls, 92,2 kilometrus garais Azovas sadales kanāls; d) jaunās dzelzceļlīnijas no Stalingradas dzelzceļa stacijas Morozovskajas līdz Cimļanskas hidromezgliem un no Cimļanskas hidromezgli līdz Stalingradas dzelzceļa stacijai Kuberlei 174 kilometru kopgarumā.

Uzcelot minētās būves, veikti: zemes darbi (izrokot un uzberot) 152,1 miljonu kubikmetru apjomā, dzelzsbetona un betona darbi — 2,96 miljonu kubikmetru apjomā, zemes būvju nogāžu nostiprināšanas darbi 2,9 miljonu kvadrātmētru platībā, izbūvēts 1,6 miljonu kubikmetru akmens banketu, filtru un drenāžu, uzstādīts 16 tūkstoš tonnu metala rievsienu un samontēts 44,4 tūkstoš tonnu metalkonstrukciju un mehānismu.

Volgas-Donas kuģniecības kanāla un Cimļanskas hidromezgli celtniecībā lietotas spēcīgas, augstsprieguma mūsu zemē ražotas mašīnas un mehānismi.

Celtniecības procesā atrisinātas vairākas svarīgas zinātniskas un tehniskas problēmas hidrotehniskās nozarē: lielu hidrotehnisko būvju celšana sarežģītās ģeoloģiskos apstākļos, zemes dambja uzskalošana patērētām metodēm, plaši praktizēta gruntsūdens līmeņa pazemināšana u. c.

Celtniecībā izauguši jauni kvalificēti kadri: strādnieki — ekskavatoru vadītāji, skreperisti, hidromehānizatori, celtnu vadītāji, montētāji, betonētāji, stiegrotāji, kā arī inženieri un tehniķi, kas nodrošināja augstu darba ražīgumu.

Elektrostaciju ministrijas, Smagās mašīnbūves ministrijas, Elektorrūpniecības ministrijas, Mašīnu un

aparātu būves ministrijas, Celtniecības un ceļu mašīnbūves ministrijas, Transporta mašīnbūves ministrijas, Smagās rūpniecības uzņēmumu celtniecības ministrijas, Satiksmes ceļu ministrijas, Mašīnbūves uzņēmumu celtniecības ministrijas un citu ministriju rūpniecības un montažas organizācijas veikušas lielu darbu, izgatavojot un montējot metalkonstrukcijas, mehānismus un ierīces.

Nobeidzot Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvdarbus, ko sāka pēc PSRS Ministru Padomes un VK(b)P CK lēmumiem, Baltā, Baltijas un Kaspijas jūra savienotas ar Azovas un Melno jūru vienotā ūdenstransporta sistēmā un kļuvis iespējams 1952. gadā sākt ogļu, kokmateriālu, cementa, naftas un labības kravu masveida pārvadāšanu pa šo sistēmu.

PSRS Ministru Padome arī atzīmējusi, ka, izbūvējot Cimļanskas hidromezgli ar lielo ūdenskrātuvi un elektrostaciju, kā arī Donas maģistralais kanāls sākumbūvi, Lejasdonas un Azovas sadales kanālus, kļuvis iespējams 1952. gadā apūdeņot pirmos 100 tūkstošus hektāru sausuma piemeklēto zemju Rostovas apgabalā un nodrošināt turpmāk, noteiktos termiņos, vēl 650 tūkstoš hektāru apūdeņošana un 2 miljonu hektāru apgādāšana ar ūdeni sausuma piemeklētos un pustuksnešainos Rostovas un Stalingradas apgabalos, izmantojot Donas upes ūdens resursus un lēto elektroenerģiju.

PSR Savienības Ministru Padome nolēmusi:

1. Volgas-Donas kuģniecības kanālu atklāt svētdien, š. g. 27. jūlijā, nodrošinot no šīs dienas regulāru pasažieru- un kravu kuģu satiksmi, kā arī sākt Cimļanskas hidroelektrostācijas un irigācijas būvju pirmā posma ekspluatāciju.

Atklāt Volgas-Donas kuģniecības kanālu PSRS Ministru Padome pilnvarojusi Upju flotes ministru, upju flotes ģenerāldirektoru b. Z. Saškovu.

2. Uzdot Upju flotes ministrijai nodrošināt pasažierkuģu regulāru satiksmi pa līnijām Maskava — Rostova un Stalingrada — Kalača, organizēt piepilsētas satiksmi Stalingradas, Rostovas, Cimļanskas un Kalačas ostu rajonā, kā arī nodrošināt 1952. gadā tranzitkravu un pasažieru transportu saskaņā ar apstiprināto plānu.

3. Nodrošināt Cimļanskas hidroelektrostācijas elektroenerģijas izmantošanu saskaņā ar agrāk pieņemtajiem Valdības lēmumiem irigācijas, zemkopības un rūpniecības vajadzībām, kā arī elektroapgādei un darba ietilpīgu procesu kompleksai mehanizācijai lopkopībā un citās kolchozu un padomju saimniecību darba nozarēs.

4. Saskaņā ar PSRS Augstākās Padomes Prezidiļa Dekretu nosaukt Volgas-Donas kuģniecības kanālu V. I. Ļeņina vārdā — par «V. I. Ļeņina vārdā nosaukto Volgas-Donas kuģniecības kanālu».

1952. g. 10. jūlijā.

Volgas-Donas kuģniecības kanāla

TASS fotochronika

Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētāju vēstule

**lielajam vadonim un skolotājam padomju tautas
uzvaru organizētājam un iedvesmotājam**

**biedram Josifam Visarionovičam
STAĻINAM**

Dārgais Josif Visarionovič!

Padomju cilvēki, kurus spārno tīcība, Lēnina-Staļina ideju uzvarai, boļševiku partijas vadībā ceļ komunisma diženo ēku.

Gigantiskie hidroelektrostaciju un kanālu celtniecības un dabas pārvēdošanas darbi, kurus veic saskaņā ar Jusu ģenialo plānu komunisma materiāli tehniskās bāzes izveidošanai, liecina par Padomju lielvalsts nesagraujamo varenību un spēku, socialistiskās iekārta pārākumu pār kapitalistisko, liecina par Padomju valsts miera politiku.

Kamēr imperialisma nometne perina negēlīgus cilvēces iznīcināšanas plānus, lieto visbarbariskākās kara metodes, padomju zeme iet progresā un jauncelsmes ceļu. Gudrā boļševiku partija un padomju valdība, pauzdamas plašo masu vitalās intereses, nenogurstoši rūpējas par darbaļaužu materiālās labklājības un kultūras limeņa celšanu.

Lielais Lēnins mācīja: «Komunisms — tā ir padomju vara plus visas valsts elektrifikācija». Attīstīdami Lēnina mācību, Jūs, biedri Staļin, komunisma uzcelšanai mūsu zemē izstrādājat programmu, saskaņā ar kuru tautas saimniecības apbruņošana ar enerģētiku uzdevumus izšķir kompleks — apvienojumā ar dabas pārvēdošanu un transporta ceļu attīstību. Volgas-Donas kuģniecības kanāla celtniecība ir piemērs, kā staļiniski atrisināt grandiozus tautsaimniecības uzdevumus.

Ar Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvi pabeigta padomju valdības uzskāta kuģniecības ceļu rekonstrukcija un celtniecība, savienojot Balto, Baltijas un Kaspijas jūru ar Azovas un Melno jūru.

Pa kanālu karavanas ar Kamas un Sibīrijas kokmateriāliem dosies uz Donecas ogļu baseinu. Kuģi ar Donecas ogļiem brauks uz Volgu, Donas un Kubānas kvēlus pa kanālu un Volgu vēdis uz mūsu zemes centrālajiem, rietumu un ziemeļu rajoniem.

Volgas-Donas kuģniecības kanāls un Cimlānskas hidromezģis nodrošinās Staļingradas un Rostovas apgabaju sausuma piemeklēto zemju irigāciju un apūdeņošanu, pārvērtīs Donas, Salas un Maničas plašās stepes auglīgos laukos.

Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētājiem ir padomju tautas pašizlīdzīgais darbs un tās nelokāmā griba realizēt komunisma celtniecību mūsu zemē.

1950. gada decembrī padomju valdība pieņēma lēmumu par 2 gadiem sāksnāt agrāk noteikto Volgas-Donas kuģniecības kanāla būves termiņu tadējādi, lai Volgas-Donas kuģniecības kanālu un Cimlānskas hidromezģu ar hidroelektrostaciju nodotu ekspluatācijā 1952. gada pavasarī, kā arī 1951.—1956. gados izbūvēt irigācijas sistēmas 750.000 hektaru zemes irigācijai un 2 miljonu hektaru apūdeņošanai uz Donas upes ūdens resursu bāzes.

Mēs, Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētāji, savās saistībās apsolījām Jums, biedri Staļin, godam izpildīt mums sprauto uzdevumu — nodot ekspluatācijā Volgas-Donas kuģniecības kanālu 1952. gada pavasarī.

Dārgais Josif Visarionovič! Ar prieku ziņojam Jums, ka Volgas-Donas kuģniecības kanāls izbūvēts, Staļiniskais plāns apvienot PSRS Eiropas daļas piecas jūras vienotā ūdenstransporta maģistrālē izpildīts. Realizēta krievu tautas mūžsenais sapnis par Volgas savienošanu ar Donu.

1952. gada 31. maijā, pulksten 13.55, savienojās divu lielu krievu upju — Volgas un Donas ūdeņi. 1. jūnijā precīzi valdības noteiktajā termiņā, kuģi lebrauca Volgas-Donas kanāla slūžās.

Izveidota Cimlānskas regulējošā ūdenskrātuve ar projektēto apjomu 23,8 miljardi kubikmetru. Sākusi strādāt Cimlānskas hidroelektrostacija, 6. jūnijā tās pirmās agregāts deva strāvu rūpniecībai.

Sā gada pavasarī nodoti ekspluatācijā Donas maģistrales kanāls ar sākuma būvi, Azovas un Donas lejteces sadales kanāli. Ar to nodrošināti apstākļi pirmās kārtas — 100 tūkstoš hektaru sausuma piemeklēto Rostovas apgabala zemju irigācijai. Donas kazaki-kolchoznieki, kas aktīvi piedalījās Volgas-Donas kuģniecības kanāla celtniecībā, saņēma ūdeņi saviem kolchozu laukiem. Donas ūdeņi vairāk nekā 100 kilometru tālumā ieplūda stepēs.

Mums, «Volgodonstroja» strādniekiem, inženieriem, tehniķiem un kalpotājiem vēlta visas tautas uzmanība, mēs vienmēr izjutām boļševiku partijas, padomju valdības un personīgi Jūsu, biedri Staļin, tēvīģīgo gādību. Jūsu idejas, kas liktas Volgas-Donas kuģniecības kanāla projekta pamatā, modināja mūsu atbalsti visā padomju tautā. Rūpniec un fabriku strādnieki, kalpotāji, inženieri un tehniķi, dedzīgi vēlēdamies palīdzēt Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētājiem pirmās termiņa pabeigt darbus, nodrošināja celtnes pasūtījumu izpildīšanu īsos termiņos. Kanālu rakšana un hidrotehnisko būvju celšana strādāja spēcīgi soļojotie ekskavatori, lieli zemes sūkņi, automatizētas betona rūpnīcas, augstāzīgi skreperi un buldozeri, tūkstošiem automašīnu.

Volgas-Donas kuģniecības kanāla celtniecībā bija pilnīgi mechanizēti un elektrificēti stieģrošanas, betonešanas, zemes un montāžas darbi.

Jūsu tiešā celtniecības vadīšana, sirsnīgā interese par celtnes dieniskajiem darbiem, Jūsu atbalsts un padomi modināja mūsu kolektīvā jaunus spēkus un enerģiju, iedvesmoja mūs grūtību pārvarēšanai un palīdzēja mums īsā laikā pabeigt Volgas-Donas kuģniecības kanāla celtniecību.

Visi galvenie celtniecības un montāžas darbi veikti trijos gados. Tādi tempi pa spēkam vienīgi padomju tautai, tautai — jaunradītājam, ko vada Lēnina-Staļina partija.

Padomju darbaļaudis — Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētāji un daudzli tūkstoši strādnieku un inženieru, kas deva vīpme mašīnas, iekārtas, aprēķinus un projektus, veikusi milzīga apjoma uzdevumu.

Volgas-Donas kuģniecības kanāla izbūvētas 13 slūžas, 3 spēcīgas sūkņu stacijas, kas katru diennakti pārsūknē kanālā un ūdenskrātuvēs miljoniem kubikmetru Donas ūdens. Uzcelti 3 aizsprosti un 10 dambji 12,5 kilometru kopgarumā, 7 betona ūdenspārgāzes dambji, 10 pietātnes un pieturas punkti, 3 prāmja pārceltuves, mechanizētā Kalačas osta, 8 tilti un autoceļš gar kanālu. Izpildīti zemes darbi 56,5 miljoni kubikmetru apjomā. Iemūrēti 1 miljons kubikmetru betona un dzelzsbetona. Ar akmeņiem izbruģēti 2,46 miljoni kvadrātmētri. Samontētas metāla konstrukcijas un mehānismi vairāk nekā 28 tūkstoš tonnu kopsumā.

Cimlānskas hidromezģa izbūvēti: 12,75 kilometrus garš zemes dambis, 495,5 metrus garš dzelzsbetona ūdenspārgāzes dambis ar dzelzceļa un šosejas pārejām, hidroelektrostacija, 2 kuģ-

niecības slūžas, Donas maģistrales kanāla sākuma būve, mechanizētas Cimlānskas osta un kokmateriālu bāze. Izpildīti zemes darbi 76,4 miljoni kubikmetru apjomā. Iemūrēti 1,9 miljoni kubikmetru betona un dzelzsbetona. Iedzītas metāla rievienas apmēram 14.000 tonnu kopsumā. Samontētas metāla konstrukcijas un ekspluatācijas iekārtas 13.000 tonnu kopsumā.

Pirmās kārtas — 100 tūkstoš hektaru Rostovas apgabala sausuma piemeklēto zemju irigācijai izbūvēti: Donas maģistrales kanāls, Donas lejteces un Azovas sadales kanāli 192 kilometru kopgarumā, 7 sūkņu stacijas, kurās samontēti 22 sūkņi zemju irigācijai ar mašīnspēku, 17 autoceļu tilti, 19 lietus ūdeņu vadi, 6 cauruļvadi, 63 ūdens izlaides ierīces. Izpildīti zemes darbi 19,2 miljoni kubikmetru apjomā. Iemūrēti 43.000 kubikmetru betona.

Padomju inženieri celtniecībā plašos apmēros pielietoja hidromechanizāciju. Divdesmit seši zemes sūkņi, strādādami pēc ātrā darba metodēm, uzskaloja Cimlānskas hidromezģa aizsprostu 28 miljoni kubikmetru apjomā.

Lielā komunisma celtnē kļuva par leņķojošu skolu, kurā sagatavotie celtnieku kadri gatavi iegūto pieredzi nodot tālāk citās lielās mūsu zemes celtnēs. Partijas un bezpartejiskie boļševiki — ekskavatoristi un betonētāji, skreperi un celtnu vadītāji, šoferi, hidromechanizatori un montētāji, stieģrotāji un remonistrādnieki parādīja augstu tehnisko kultūru, jaunākās padomju tehnikas prasības apgūšanas un izmantošanas paraugus.

Par jaunās tehnikas, darba organizācijas un ražošanas labāko metožu lietošanu hidrotehniskajā celtniecībā virkne celtnes strādnieku apbalvoti ar Staļina premijām.

Volgas-Donas kuģniecības kanāla būvētāju kolektīvs, ko iedvesmo partijas un valdības parādītā augstā uzticība, izvērsa cīņu par pirmās komunisma celtnes sekmīgu pabeigšanu. Ekskavatoristu un šoferu plaši izvērstā socialistiskā sacensība sniedza piemēru citu profesiju strādniekiem. Tūkstošiem celtnieku iesaistījās sacensībā par socialistisko saistību izpildīšanu pirmās termiņa.

Masveidā izvērstā socialistiskā sacensība, strādnieku un inženieru jaunrades sajūma un novatoru kustība — lūks, kas bija celtniecības virzītais spēks. Par šā jaunrades darba dvēseli kļuva partijas un komjaunatnes organizācijas, kas visur iedvesmoja cilvēkus varonīgam darbam.

Dārgais Josif Visarionovič! Mēs arī turpmāk vēltsim visus savus spēkus, zināšanas, uzkrāto pieredzi tālākai mūsu Dzimtenes varēības stiprināšanai. Mums nav lielāka goda kā komunisma celāja augstais gods.

No visas sirds novēlam Jums, dārgais Josif Visarionovič, ilgu, ilgu mūžu un labu veselību par prieku un laimi padomju tautai un visai progresīvai cilvēcei.

Lai dzīvo mūsu dižā Dzimtene, kas cilvēcei sagatavo ceļu uz komunismu!

Lai dzīvo varonīgā padomju tauta, tauta jaunradītājam!

Lai dzīvo mūsu mīļotā padomju valdība!

Lai dzīvo lielā komunistu partija, Lēnina-Staļina partija, visu mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!

Lai dzīvo padomju tautas lielais vadonis un skolotājs, ģenialais komunisma celājs, miera karognesējs biedrs Staļins!

CILVECE PRASA MIERU!

Kara kurinātāji ar maniaku neatlaidību turpina savu amoka skrējieni... Pēdējos mēnešos Bonnā noslēgts separātisks līgums ar revanšistisko Adenauera klīķi. Parizē parakstīta vienošanās par «Eiropas armijas» radišanu, krasi pātrinājušies Japānas remilitarizācijas tempi, bakterioloģiskajam karā un zvērībām Kočchedo salā pievienojusies barbariskie uzlidojumi Japūzjāns elektrostacijām. ASV imperialistu uzdevumā Francijas reakcionārie varasvīri, gatavojot ceļu karām, uzsaķūši plašu antikomunistisku terora kampaņu. Eiropas un visas pasaules politisko apvārsni apēno baigais kara rēgs...

Sādos apstākļos pirms nedēļas Berlīnē beidza savu darbu Vispasaules miera padomes ārkārtējā sesija. Šī sesija, kas pārstāvēja 600 miljonus organizētu miera piekritēju un simtus miljonus citu vienkāršu cilvēku, kuriem karš sola tikai postu un nelaimi, vienprātīgi apliecināja tautu nelokāmo gribu saglabāt mieru, aizkavēt kara kurinātāju noziedzīgo nodomu piepildīšanu.

Sesijas dalībnieki, leņķojojami rakstnieki un mākslinieki, sabiedriskie darbinieki, zinātnieki un garīdznieki apspriežu gaitā dziļi izanalizēja pastāvīgo starptautiskā saspīlējuma cēloņus. Ipašu vērību vīpi vēlēja tieši tām problēmām, no kuru atrisināšanas vispirms atkarīga miera saglabāšana un nostiprināšana visā pasaulē. Sesijas lēmumi nosprauz virkni praktisku pasākumu, kuru nolūks atvieglināt starptautisko konfliktu nokārtošanu miera ceļā; šie lēmumi ir grandioza programma cīņai par mieru un tautu drošību.

Izcilu vietu Vispasaules miera padomes ārkārtējās sesijas darbā ieņēma Vācijas jautājuma izskatīšana. Aicinājuma četru lielvalstu valdībām un visām tautām Vispasaules miera padome atzīmēja, ka «... separātiskā vienošanās, kas noslēgta Bonnā un Parīzē 26. un 27. maijā... veicina militarisma un fašisma atjaunošanu, padziļina Vācijas un Eiropas sašķēlību un rada šķēršļus jebkādam efektīvam pūlem panākt vispārēju atbrūošanos».

Atgādinot četru lielvalstu valdībām viņu īpašu atbildību par Vācijas problēmas atrisināšanu miera ceļā, Vispasaules miera padome sāka cīņu ar miljonu godīgo cilvēku gribu konkrēti norādīja, kā vislabāk nokārtot šo jautājumu.

«Vispasaules miera padome uzskata par vislabāko atrisinājumu nekavējoties sasaukt četru lielvalstu konferenci, kuras mērķis būs pieņemt visus lēmumus Vācijas problēmas noregulēšanai miera ceļā.

Padome uzskata par vislabāko atrisinājumu, lai vācu tauta patstāvīgi, brīvu vēlēšanu ceļā realizētu savu vienību un sastādītu savu zeme valdību, kas noslēgs miera līgumu ar visām valstīm, pret kurām karoja hitleriskā Vācija.

Līgumā jāatzīst apvienotās, demokrātiskās, neatkarīgās un miermīlīgās Vācijas tiesības uz suverenitāti».

Sesija adresēja savu aicinājumu ne tikai lielvalstu valdībām, bet arī arod biedrībām, partijām, sabiedriskām organizācijām, baznīcām un it īpaši jaunatnei. Tā izteica savu pārliecību, ka, apvienojot visus spēkus, tautas spēsi aizkavēt kara kurinātāju noslēgto līgumu ratificēšanu un panākt Vācijas jautājuma atrisināšanu miera ceļā saskaņā ar pašas vācu tautas un visas pasaules mieru mīlošo cilvēku interesi.

Otrs svarīgs dokuments, ko pieņēmusi Vispasaules miera padomes ārkārtējā sesija, ir rezolūcija par cīņu pret Japānas remilitarizāciju, par demokrātisku Japānu. Rezolūcija atzīmē, ka Sanfranciskais līgums un no tā izrietošās ASV un Japānas vienošanās rada briesmas ne tikai Japānai, Āzijai un Klusā okeānam, bet arī visu pārējo pasaules tautu mierīgajai attīstībai.

Sakarā ar kara briesmām, ko izraisījis ASV piekoptā Japānas remilitarizācijas politika, Vispasaules miera padome paziņo:

«Sanfranciskais līgums un no tā izrietošās vienošanās ir nelikumīgas, jo tajās nav ievērotas starptautiskās vienošanās; tie jāizvieto ar istu, visu ieinteresēto valstu parakstītu līgumu.

Sajā līgumā jānosaka:

a) Visa okupācijas karaspēka izvešana un aizliegums radīt Japānā armiju militārās bāzes.

b) Pilnīga Japānu tautas suverenitāte un nepieciešamība to attīstīt demokrātiskās un miera apstākļos».

Lielu gandarījumu visas pasaulē godīgajos cilvēkos izraisīja Vispasa-

les miera padomes rezolūcija par kara izbeigšanu Korejā. Asi nosodījis amerikāņu intervētu zvērības Korejā un Ziemeļaustrumu Ķīnā. Miera padomes ārkārtējā sesija uzaicināja tautas enerģiski prasīt:

«1. Lai tūlīt izbeigtu kara darbību, pamiera parakstīšanā leņķojoji starptautiskās tiesības un paražas; šā pamiera parakstīšana pašlaik atkarīga vienīgi no amerikāņu delegācijas, kurai jāatsakās no savām neattaisnojāmām prasībām karagūsteku repatriācijas jautājumā.

2. Lai visas valstis ratificētu un leņķojoji 1925. gada 17. jūlija Ženevas protokolu, kas aizliedz lietot bakterioloģiskā kara līdzekļus».

Tai pašā rezolūcijā Vispasaules miera padome alžirāda, ka, tikai veicot šos pasākumus, būs iespējams nodibināt mieru Korejā, evakuēt no tās teritorijas armēju karaspēku un radīt apstākļus, lai korejiešu tauta varētu brīvi izpaust savu gribu. Līdz ar to Miera padomes sesija atgādina, ka karš Korejā, amerikāņu imperialistu nēcilvēcīgās jaundarības un masu iznīcināšanas līdzekļu pielietošana pret mierīgajiem iedzīvotājiem ir nopietns brīdinājums visas pasaules tautām!

Lai pastiprinātu cīņu par mieru, lai izvērstu to vēl plašāk, lai iesaistītu miera piekritēju rindās jaunus un jaunus miljonus cilvēku, neatkarīgi no viņu sociālā stāvokļa, politiskiem un reliģiskiem uzskatiem, un tāda kārtā veicinātu to mērķu sasniegšanu, kas deklarēti sesijas aicinājumā un rezolūcijās, Vispasaules miera padome nolēmusi šā gada 5. decembrī Vinē sasaukt Tautu miera aizstāvēšanas kongresu.

Uzsaukumā par Tautu miera aizstāvēšanas kongresa sasaukšanu Vispasaules miera padome atzīmē, ka:

«Kara turpināšanās Korejā, masveida iznīcināšanas ieroču lietošana, vācu un japāņu militarisma atdzimšana, varmācības pret nāciju neatkarību modināšanas visos cilvēkos, pat tajos, kas līdz šim nejuta kara draudus.

Daudzu zemju tautas sāc apzināties briesmas, ka viņas pakāpeniski, neatkarīgi no viņu gribas, var tikt ieviestas vispārējā karā.

Simtiem miljonu vīriešu un sievietes prasīja aizliegt masveida iznīcināšanas ieročus, stingri kontrolēt bruņojumu samazināšanu un noslēgt Miera Pakti.

Parlamentos, arod biedrībās, politiskās, sociālās un reliģiskās organizācijās attīstās jauns, miera saglabāšanai labvēlīgs noskaņojums...

«... Miera saglabāšanai labvēlīgais noskaņojums» pārņem arvien plašākas masas un saliedē tās varenā miera cīnītāju armijā. Miera aizstāvēšanas kustība aktivizējas visās zemēs.

ASV un Anglijas varasvīri ik dienas saņem tūkstošiem vēstule, telegramu un petīciju ar prasībām izbeigt karu Korejā, pārtraukt Japānas okupāciju un remilitarizāciju, nokārtot miera ceļā Vācijas problēmu. Varenas masu manifestācijas pret amerikāņu okupāciju, pret separātiskiem kara sagatavošanas līgumiem dziļi savilpo sabiedriskā domu Rietumvācijā un Japānā. Varonīgi atvaļināmi visus intervētu uzbrukumus, lielu ieguldījumu cīņā par mieru dod varonīgie korejiešu un ķīniešu karavīri. Francijas darbaļaudis, ar visas pasaules godīgo cilvēku atbalstu, neatlaidīgi atmasko amerikāņu rokaspuisi — vīstā Pine negēlīgās provokācijas. Tie jau panākuši Zaka Diklo atbrīvošanu. Cīņa par mieru un demokrātiju, pret reakciju un karu neatturami vērsas plūsmā...

Izcilus panākumus šajā cīņā guvusi padomju tauta — vispasaules miera, demokrātijas un komunisma nometnes priekšpulkis un vadošais spēks. Nupat, pirms pāris dienām valdības komisija pieņēmusi V. I. Lēnina vārdā nosaukto Volgas-Donas kuģniecības kanālu. Pirmā komunisma celtnē ir uzcelta! Kara kurinātājiem neizdosies pārtraukt padomju tautas drosmīgo gājieni uz nākotni!

Mūsu Dzimtenes diženie sasniegumi mierīgajā celtniecībā iedvesmo pasaulē tautas uz vēl pašatizliedzīgāku, neatlaidīgāku cīņu par mieru. Visu zemju vienkāršie laudis šā skaidrāk apzināties savu spēku. Tie jau radījuši nopietnus šķēršļus noziedzīgo kara izraisīšanas plānu realizēšanai. Izpildot Vispasaules miera padomes ārkārtējās sesijas lēmumus, gatavojoties Tautu miera aizstāvēšanas kongresam, tie vēl ciešāk apvienosies, izveidos nesagraujamu šķērsli, pret kuru sašķīdīs visi kara kurinātāju nodomi.

Cilvēce prasa mieru! Mieru var glābt! Miers jāglābj!

A. Lids

Vēstule apspriesta un pieņemta «Volgodonstroja» mechanizatoru — ekskavatoristu, traktoristu, celtnu vadītāju, šoferu, montētāju, hidromechanizācijas, sakaru, dzelzceļu un ūdens transporta, betona, akmeņu drupināšanas, remonta mehānisko rūpniecību un kokzāģētavu darbinieku, inženiertehnisko darbinieku un kalpotāju sapulcēs.

Andreja Upiņa darbiem veltīta izstāde

Sogad 5. decembrī paiet 75 gadi, kopš dzimis izcilais padomju literatūras darbinieks, Latvijas PSR Tautas rakstnieks, Staļina premijas laureāts profesors Andrejs Upiņš. Sabiedrība gatavojas plaši atzīmēt šo ievērojamo jubileju.

Viens no pasākumiem, kas organizēti sakarā ar šo jubileju, ir Andreja Upiņa darbiem veltītā pastāvīgā izstāde viņa mājā Skrīveros. Izstādē atklāja jauno svētdien. Bija ieradusies liela grupa latviešu padomju rakstnieku, to vidū Staļina premijas laureāti J. Sudrābkalns, A. Sakse, A. Grigulis, Fr. Rokpelnis un vairāki citi redzamākie literāti. Kopā skatītāji bija sapulcējušies arī «Zaļās zemes» kolchoznieki un Andreja Upiņa vārdā nosauktās skolas skolotāji un skolēni.

Izstādē atklājot, runāja Arvīds Grigulis. Noraksturojis Andreja Upiņa literāro darbību kā pašizlīdzīgu un nemīdīgu cīņu par tautas brīvību un progresu, runātais aicināja skrīveriešus rūpīgi gādāt, lai Upiņa darbu pastāvīgā izstādē vienmēr būtu par dārgu, mīļu vietu ne tikai šai novada ļaudīm, bet visai republikai, lai šajā izstādē apmeklētāji, īpaši jaunatne, varētu mācīties, kā ikvienam patriotam, ikvienam komunistam celtiniekam viss savs talants un enerģija jāvelti kalpošanai tautai.

Partijas rajona komitejas un rajona izpildkomitejas vārdā sapulcējušos sveica Jevgeņijs Zicharevs. Uzsverdams, ka par Andreja Upiņa darbu izstādē uzskatāmi ne vien eksponētie materiāli, bet arī visa šī māja un tās apkārtnē, kur viss ir paša rakstnieka roku veidots un kopts, J. Zicharevs solījis, ka Ogres rajona sabiedriskās organizācijas vienmēr būs nomodā par pastāvīgās izstādes uzturēšanu kārtībā un par tās paplašināšanu.

Andreja Upiņa vārdā nosauktās skolas direktors Nikolajs Kazeks skolas saimes vārdā izteica gandarījumu par izstādes atklāšanu, jo tā skolēniem ievērojami atvieglinās Tautas rakstnieka darbu izpildīšanu, palīdzēs iepazīties ar autora cīņai gaitām, pamatīgāk iedziļināties tai lielajā ieguldījumā, ko latviešu literatūrā un visā padomju literatūrā ienesis Andrejs Upiņš. N. Kazeks apliecināja, ka Andreja Upiņa darbu pastāvīgā izstādē allaž būs skolu jaunatnes uzmanības centrā, kļūs par svarīgu faktoru mācības un audzināšanā.

Pēc tam notika izstādes apskate. Eksponātu pagaidām nav visai daudz. Tie sakārtoti divās istabās, kur ilgu gadu dzīvojis un strādājis Andrejs Upiņš. Tomēr jāteic, ka izstādes nelielie apmēri nekādā ziņā neliedz apmeklētājiem pārskatīt Andreja Upiņa darba lielumu. Fotoattēlos un diagramās iepazīstināties ar rakstnieka gaitām jaunības gados. Plašs eksponātu klāsts raksturo A. Upiņa darbību padomju varas laikā 1919. gadā, kad viņš bija viens no vadītājiem un aktīvākajiem atbrīvotās tautas kultūras celtiniekam. Ļoti pārskatāmi izstādē varam iepazīties ar Andreja Upiņa daudzpusīgo darbību Lielā Tēvijas kara gados. Fotoattēli redzams nemiņš Kstiņina, kur Upiņš rakstīja «Zaļo zemi». Manuskripti un iespiesti materiāli rāda izcilā rakstniecības meistara līdzdalību visās padomju tautas svētajā cīņā pret fašistiskajiem iebrucējiem. Stāsti, dzejoļi, publicistiski raksti un uzskatīti vērsis pret ienaidnieku kā arī trīs durklis, kvēli aicināja padomju ļaudis cīnīties par uzvaru.

Izgriezumi no buržuāziskās Latvijas avīzēm un žurnāliem liecina, ka arī tajos gados Andrejs Upiņš bijis tikpat dedzīgs cīnītājs par tautas interesēm, nesaudzīgs reakcionārās buržuāzijas apkarotājs. Vēl skaidrāk to parāda Upiņa rakstītās grāmatas, kas kopā ar dažādiem manuskriptiem un korekturām veido izstādes lielāko daļu.

Skatot izcilā rakstnieka darbus, kas savākti vienkopus, nevar neapbrīnot viņa enerģiju un talanta spēku. Tāpēc izstādes apmeklētāji izjūt sevišķu gandarījumu, aplūkojot te eksponētos tautas mīlestības un atzinības apliecinājumus, ko Andrejs Upiņš tik bagātīgi saņēmis, piemēram, sakarā ar Staļina premijas piešķiršanu par romānu «Zaļā zeme».

Andreja Upiņa darbiem veltītās pastāvīgās izstādes atklāšana ir svarīgs notikums mūsu kultūras dzīvē, kas celnīgi leveda ievērojamākā latviešu padomju rakstnieka 75 gadu jubileju. Atzīmējot izstādes organizētāju un sakārtotāju nopelnus, jāizsaka vēlēšanās, lai izstādē nemīdīgi paplašinātos, lai šis ekspozīcijas klāsts arvien vairāk atbilstu sabiedrības milzīgajai interesei par Andreja Upiņa dzīvi un raženo darbu.

He Czin-čži un Din Ni luga «Sirmā meitene»

Kīnas Tautas Republikā veidojas jauna tipa literatūra — cīnītāja par tautas interesēm. Tās attīstība sākusies reizē ar kīniešu tautas atbrīvošanās cīņu. Jaunajā kīniešu literatūrā nostiprinās realisms. Tas guvis uzvaru glezniecībā. Uz kīniešu skatuves arvien vairāk parādās dzīves īstenību attēlojošas lugas un realistiskās spēles veids. Liela nozīme realistiskās mākslas attīstībā ir Mao Cze-duna runai 1942. gadā mākslas darbinieku un rakstnieku konferencē Japānā. Kīniešu tautas vadonis aicināja rakstniekus un māksliniekus doties pie masām, pētīt un analizēt dzīves īstenību, piedalīties cīņā par jaunās Kīnas celtiniecību. Kļūda par svarīgu faktoru tautas ideoloģiskajā audzināšanā, šī jaunā literatūra pārņem kīniešu klasiskās kultūras labāko mantojumu. Rodas lugas, kas dod patiesu īstenības attēlu, bet saglabā arī daļu no senajām tradīcijām. Tāda ir He Czin-čži un Din Ni luga «Sirmā meitene», kam šodag piešķirta Staļina premija.

Lugas autori ir Kīnā pazīstami dzejnieki un kultūras darbinieki. «Sirmā meitene» sarakstīta 1944. gadā. Tās uzmetums apspriests vairākās plašās sanāksmēs, kurās sevišķi aktīvi piedalījušies Lu Siņa vārdā nosauktās Mākslas akadēmijas Japānā lektori un studenti. Autori savu darbu veidojuši saskaņā ar sabiedrības prasībām.

Luga «Sirmā meitene» pamatā pārties no samērā nesens notikums Ziemeļķīnā, kas kļuvis par tautas legendu. Pirmajos kara gados pret japāņu agresoriem un reakcionāro Čan Kai-ši kļīķi plašās Kīnas tautas masas savīļoja traģiskais gadījums ar nabadzīgu zemnieku meiteni Si-eru, kuru muižnieks, zemes īpašnieks, padarīja par savu vērzeni. Tautas pasaku teicēji šodien šo notikumu stāstīja visos Kīnas novados. Tas kļuva zināms arī kīniešu māksliniekam. 1946. gadā grupa kīniešu progresīvo komponistu radīja operu par Si-eras dzīvi ar nosaukumu «Sirmā meitene». Minētais gadījums ierosināja arī kīniešu kino darbiniekus. Tika izveidota spēcīga realistiska filma «Sirmā meitene», kas pazīstama arī latviešu skatītājiem. Si-eras traģiskās dzīves iedvesmoti, rakstnieki He Czin-čži un Din Ni radīja vienu no labākajām jaunās Kīnas lugām «Sirmā meitene».

Šī luga ir savdabīgs sacerējums, kur kīniešu klasisko muzikālo lūdzīgu principi apvienoti ar realistiskās drāmas prasībām. Radies īpatnējs darbs, kura piecos cēlieņos (deviņpadsmit ainās) daudz dziesmu, monologu, melodramatisma. Sekojot senām tradīcijām, luga uzrakstīta pa daļai prozā, pa daļai dzejā. Teksts, kas rakstīts dzejā, domāts dziedāšanai.

Lugas darbība notiek Ziemeļķīnā trīsdesmitajos gados. Pirmās cēlieņos aizvērās nabadzīgā kīniešu zemnieka būdā. Ir jaungada vakars. Arā plosās putenis. Si-era gaida pārnākam savu tēvu Jan Bai-lau, kurš jau vairākus dienas slēpjas, jo viņu meklē parādus piedzinējs Mu — muižnieka rokaspulis. Jans cer, ka jaungada naktī un puteni Mu nenāks. Viņš atnes Si-erai sarkano lentu, ko grieznot viņas skaistos melnos matus. Si-era pakar pie durvīm divu attēlu un vāra nabadzīgu ēdienu no kukurūzas miltiem. Ierodas kaimiņi

un Jana draugs rentnieks Čao Da-šu. Trūcīgajā būdā sākas svētki, kuru tēlojumā autori spilgti parāda feudālās Kīnas zemnieku nabadzību. Svinības pārtrauc nodokļu piedzinēja ierašanās. Mu pavēl Janam doties uz muižu, kur viņu gaida muižnieks Huans, lai iekasētu parādu par zemes lietošanu. Janam nav ko maksāt. Ar draudiem, viltību un varu Huans piespēl Janu pārdot viņam Si-eru. Nabadzības mākts, Jans neredz citas izejas un apsola jaungada rītā atvest meiteni uz muižu. Izmocīts un satriekts viņš atgriežas mājās, bet viņam trūkst drosmes atzīties Si-erai, ko izdarījis. Nespējams izturēt sirdsapziņas pārmetumus, Jans nogalinās. Otrā rītā ierodas Mu un aizved Si-eru uz muižu. Viņš pat neļauj Si-erai aplabāt tēvu un parādīt viņam pēdējo godu. Asi skan Si-eras drauga Da-Cuņa un kaimiņu protests pret muižnieka negēlīgo rīcību: «Pienāks diena, kad mēs liksim Huanam par visu samaksāt!»

Otrā cēlieņa spraigās dramatiskās situācijās un spēcīgā emocionālā kāpinājumā tēlota Si-eras drausmīgā verdzība dzīvē muižā. Viņu paņēma pie sevis par kalponi Huana māte Huan Mu, kapriza, rafinēta kalpu izdzināja, chroniska opija smēķētāja, divkosīgās, satrunējušās feudālās morāles un sava dēla netikumu aizstāvētāja. Si-era nokļūst pilnīgā verga stāvoklī, zaudē savu vārdu, cieš badu un pazemojumus, tiek pakļauta visnēgīgākajai ekspluatācijai. Viņu terorizē Huan Mu, viņai uzglūn Huans, ar varu padarot Si-eru par savu mīļāko. Vēlīgi ir jaunā Da-Cuņa mēģinājumi palīdzēt Si-erai. Mu izjauc viņa pūles. Viņš spiesti bēgt.

Trešajā cēlieņā atsevišķas ainas un situācijas kļūst vēl spraigākas. Si-eras mokas sasniedz vēl lielāku kāpinājumu. Viņa gaida bērnu. Līdz galējam izmisumam noveda, Si-era sacēlās cīņai par savām cilvēka tiesībām. Viņa atrod drosmi mest saviem verdzinātājiem acīs vārdus: «Starp jums, Huanem, nav neviena cilvēka. Jūs izvirtuļi!»

Huans baidās, ka Si-eras dēļ varētu izjukt viņa kāzas ar bagātnieci, kurām jau gatavojas. Viņš uzdod savam palīgam Mu slepus aizvest Si-eru uz pilsetu un pārdot viņu verdzenu tirgotājam. To uzzina kalpone Čžan-er, kas vienmēr aizstāvējusi Si-eru. Viņa palīdz Si-erai aizbēgt. Pārliecināti, ka Si-era iekritusi upē un noslīkususi, Huans un Mu pārtrauc viņas vajāšanu. Notiek lūzums dramatisma pilnā darbības gaitā. Si-era noslēpjas kalnos un nolemj cīnīties par savas dzīvības saglabāšanu.

Nākamajā cēlieņā luga sīkats sasauktas ar Kīnas tautas cīņu pret apsēdētājiem. Zinādama, ka Huans viņu meklēs un nogalinās, tiklīdz dzirdēs, ka viņa dzīva, Si-era lido ar bērnu slēpjas alā un vairās sastapties ar cilvēkiem. Līdz nāvē nomocījies, viņa pilna visdziļāko bēdu un naida. Kādā negaisa naktī kalnos Huans sastop Si-eru, bet izbīdī notur viņu par pārdabisku būtni. Izeļas karš ar japāņiem. Sākumā muižnieks Huans dreb bailēs par savu mantu, bet drīz vien uzsāk sadarbību ar iebrucējiem, nododot tautas intereses. Japāņu vājā Kīnas Sarkanā (Astotā) armija. Tā atbrīvo Kīnas ziemeļu provinces. Reizē ar Astotās armijas daļu ierašanās mājās atgriežas aizbēgušais

Da-Cuņš, Si-eras draugs, kas kļuvis par karavīru. Tautā dzird runājam par baltmaitaino dievieti.

Pēdējais cēlieņis norisinās otrā kara gadā pret japāņu agresoriem. Atbrīvotajās provincēs sākusies jauna dzīve, tiek realizētas demokrātiskās reformas, kas uzlabo tautas stāvokli. Jānotiek sapulcei, kurā lems par rentes likvidāciju, bet neviens uz to neatnāk, jo zemnieki baidās aizskart Huana intereses. Visiem, kas paklausis tautas varas rīkojumiem, Huans draud ar baltmaitainās dievietes dusmām. Autori labi parāda, cik veikli ekspluatatori prot izmantot mācītību un reliģiju savu interešu labā un cik neaizvērtīgi Kīnas feudāli cīnās par savas varas saglabāšanu. Lai darītu galu baumām, Da-Cuņš kopā ar savu kaimiņu Da-Su nolemj atrast baltmaitaino dievieti. Viņi dodas uz templi, kurā naktis nozūd ziedojumā. Kad satūkst, ierodas Si-era, lai paņemtu dieviem ziedotos ēdienus, no kuriem viņa un viņas bērns pārtiek. Seko aina, kurā Da-Cuņš atklāj, ka noslēpumainā dieviete ir viņa bērības draudzene Si-era, kuras mati no drausmīgajiem pārdzīvojumiem kļuvuši gluži sirmi.

Lugas pēdējā aina tauta sapulcējusies, lai spriestu tiesu par saviem asinsūdeņiem — muižnieku Huanu un viņa līdzekrāju Mu. Si-era stāsta par moku pilno dzīvi mēžā un prasa atbilst tautas izsūcējiem. Huans un Mu sapem palnīto sodu.

Luga beidzas ar atbrīvotās tautas dziesmu.

Luga «Sirmā meitene» asi atmasko ekspluatāciju, parāda sievietes bēdīgu feodālajā Kīnā, aicina piedalīties cīņā par jaunās Kīnas celšanu.

Kīnā tā ieguvusi ļoti lielu popularitāti. Skatītāju atsauksmes liecina, ka viņus alžrāvis īstenības atspoguļojums, kurā viņi saskata paši savu likteni ekspluatatoru jūgā. Luga tik tuva kīniešu tautas dzīvei, ka vārda pilnā nozīmē kļuvusi par īstu tautas lugu.

Daudzās Kīnas sādās, kur luga izrādīta, tās ietekme bijusi tik liela, ka zemnieki tūlīt uzsākuši cīņu pret turienes muižniekiem.

Laikrakstā «Junnanžibao» 1950. gada 2. aprīlī kāds muižnieku jaunietis raksta: «Agrāk es domāju, ka mani vecāki — tikumīgi cilvēki. Bet, noskatīties «Sirmo meiteni», es pēkšņi atcerējos to, ko agrāk nepamānīju — vecmāmiņu, opija smēķētāju un ap viņu trīs kalpones, trīs meitenes verdzenes, vecāku ar trim opijā noreibušām sievietēm. Ģimenē neviens nestrādāja, bet nauda mums pati krita rokās — tas nozīmē, ka kaut kas mūsu dēļ lieca muguru... Tagad es atradu savu ceļu un pa to ari lešu.»

Staļina premijas piešķiršana kīniešu rakstniekiem He Czin-čži, Din Ni un Din Linai ir spilgti kīniešu un padomju tautas draudzības apliecinājums, kas parāda dziļās simpatijas un cieņu, kādu padomju cilvēks izjūt pret jaunās Kīnas kultūru. Ar patiesu interesi padomju lasītājs pievērsās lugai «Sirmā meitene» un visai draudzīgās Kīnas Tautas Republikas literatūrai, redzot tāt kīniešu tautas talanta augšupejas un varenības izpausmi.

Milda Kalve

Kultūras dzīve Padomju Latvijā

EKSPEDICIJAS KOLCHOŽĀ

Madonas novada pētīšanas muzejs organizējis komplekso ekspedīciju uz Viesītas ciemu Staļina vārdā nosauktā kolchoza pētīšanai. Jau laikus bija veikti visi priekšdarbi. Ekspedīcijā piedalījās 30 cilvēki — skolotāji, bibliotēka un tautas namu vadītāji, muzeja darbinieki u.c. Savākti ļoti vispusīgi un vērtīgi materiāli. Uzmērīti, uzņemti, nofotografēti ap 300 vēstures, arhitektūras, kolchoza darba un dabas objekti. No kolchoza iedzīvotājiem uzrakstīti ap 4000 folkloras vienību, starp tām arī revolucionārā un padomju folklorā, kā arī 40 melodijas. Tāpat pētīti un fiksēti vietu vārdi un valoda. Pāri par 1000 lietišķo eksponātu nogādāti Madonas muzejā, starp tiem vairāki dokumenti un fotogrāfijas par 1905. gada revolūciju un par padomju varas laiku Latvijā 1918./1919. gadā, mūsdienai dārtādes paraupi, atmiņas par ievērojamiem kultūras darbiniekiem, ap 200 vietējo audumu un adījumu paraugu, greznī apkalta pūra lāde no 1739. gada, 18. un 19. g. s. zemnieku, kalēju, namdaru, skroderu darba rīki, archeoloģiskās senākas u. tml. Pēc savākto materiālu apstrādāšanas muzejs paredzēs rīkot uz Staļina vārdā nosaukto kolchoza ekspedīcijas dalībnieku izbraukumu. Tajā tiks noslaistī referāri par kolchoza vēsturi un attīstības gaitu, kā arī sarīkota savākto un apstrādāto materiālu izstāde. Pēc tam notiks kolchoznieku un izbraukuma dalībnieku kopējais koncerts, kurā, starp citu, atskaņos kolchoza uzrakstītās un harmonizētās melodijas.

DRAMATISKO KOLEKTIVU
RAJONA SKATE CESĪS

Jūnija beigās Cēsu rajonā noslēdzās mākslinieciskās pašdarbības skates 1. gājiena, piedaloties ap 100 visdažādāko žanru kolektīviem ar pāri par 2000 dalībniekiem.

Vakar un šodien Cēsīs notiek dramatisko kolektīvu un daļrādītāju rajona skate, kurā piedalās 22 vislabākie pilsētas un lauku iestāžu, uzņēmumu, kolchozu un skolu dramatisks pulciņi, kā arī sekmīgākie deklamatori.

Nākamā sestdien un svētdien Cēsīs notiek skates 2. gājiena korīem, deju kolektīviem un solīstiem. Tān piedalīsies 21 jauktais, sieviešu, vīru un bērnu koris un 15 deju kolektīvi ar vairāk nekā 1000 dalībniekiem, bet skates noslēgumā koncertēs pavisam 42 kori un deju kolektīvi ar apmēram 1200 dziedātājiem un dejotājiem.

LIEPĀJAS PILSĒTAS
PAŠDARBĪBAS KOLEKTĪVU
SNIEGUMS

Šā gada 6. jūlijā pēc daudzū mēnešu spraiga darba noslēdzās Liepājas pilsētas rūpnīcu, skolu, uzņēmumu un iestāžu mākslinieciskās pašdarbības skate. Dalībnieku skaits, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, atipri pieaudzis. Skatē piedalījās vairāk nekā četrdesmit dažādi kolektīvi, kā arī daudzi desmiti individuālo izpildītāju. Rezumējot skates sasniegumus, par labākajiem atzīti rūpnīcas «Sarkanais Metalurģis», 1. vidusskolas un 27. tipogrāfijas jauktie kori. Apbalvojumus iezēlnājis arī pilsētas komunālo darbinieku, Skolotāju institūta un piena kombināta jauktie kori.

No sieviešu korīem pirmajā vietā ierindojās Liepājas zvejnieku arteļa «Boļševika» koris un no vīru korīem — rūpnīcas «Sarkanais Metalurģis» vīru koris.

Dramatisko kolektīvu skatē pirmo vietu dalīja rūpnīcas «Sarkanais Metalurģis» kolektīvs (ar A. Brodeles lugu «Māte») un Pilsētas komunālo arodbiedrības kolektīvs ar Nīkulina un Čumačenko lugu «Par ko dzied stabule». Labus sasniegumus rādīja arī daļamatiniecības vidusskolas dramatisks kolektīvs, izrādot Ardoņa lugu «Pelnruķīte», tāpat zvejnieku arteļa «Boļševika» un Liepājas remonta rūpnīcas kolektīvi.

Deju kolektīvu vidū pirmajā vietā iezēlnājis Daļamatiniecības vidusskolas un zvejnieku arteļa «Boļševika» deju kolektīvi. Atzinību iezēlnājis arī rūpnīcas «Sarkanais Metalurģis» stīgu orķestris.

Par organizētību lekciju darbā

Jau laikus uzticēja kvalificētiem speciālistiem — filoloģijas zinātņu kandidātiem K. Krauliņam, J. Niedrem, A. Vilsonam, Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūta zinātniskajam līdzstrādniekam I. Bechmanei un M. Abolai. Varētu domāt, ka līdz ar to organizatoriskajai pusē vajadzēja būt vislabākajā kārtībā, jo vairāk tāpēc, ka saziņa ar Kultūras un atpūtas parka vadību bija noteikta, ka lekcijas notiks, sākot ar 6. jūliju piecas svētdienas pēc kārtas.

Un te nu sākas «bet»... Neviens Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrība neparūpējās, lai par tās noorganizēto lekciju ciklu zinātņu Rigas darbaļaudis, kam šis pasākums domāts. Neviens no republikāniskajiem dienas laikrakstiem nebija leviēta informācija par to. Ipašās afišās, kurās lekcijas bija izziņotas, varēja ieraudzīt gandrīz vai vienīgi Kultūras un atpūtas parkā, pie tam tikai sākot ar jūlija pirmajām dienām. Tiesa, bija izplatīts lielais skaits abonementu uz visu lekciju ciklu ar sabiedrisku organizāciju palīdzību. Bet bijētās norādītās lekciju sākuma laiks vēlāk tika mainīts, klausītājiem to īpaši nepazi-

ņojot... Viss šā organizatoriskā jucekļa rezultātā pirmā lekcija 6. jūlijā nevarēja notikt.

Atlikta arī nākamā lekcija, kurai vajadzēja notikt šodien, 13. jūlijā.

Sajā sakarībā jāgūta Latvijas PSR Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrības vadītāji: kad beidzot notiks Kultūras un atpūtas parka lektorijā paredzētās lekcijas par latviešu padomju literatūru? Ko tā darijusi un dara, lai izbeigtu organizatorisko jucekli? Skaidrības labad piebildīsim, ka lekcijas, kuras 6. jūlijā tai pašā Kultūras un atpūtas parka lektorijā rīkoja citas organizācijas, notika un iezēlnājis klausītāju atzinību.

Tajā pašā reizē jāuzstāda jautājums arī Kultūras un atpūtas parka administrācijai: kad tā parūpēsies par to, lai parka apmeklētāji ātri un ērti varētu atrast «Zinātnes un tehnikas paviljonu», kur notiek lekcijas? Pagājušo svētdien tas vēl bija ļoti grūti izdarāms. Administrācijas pienākums taču ir gādāt par to, lai visiem, kas ierodas uz lekcijām, nebūtu valstīgi jākļūst pa parku, tautājot un meklējot vietu, kur tās notiks.

KONCERTS KIROVA DĀRZĀ

Vairākkārt pacēlusies sabiedrības balss, prasot mūsu māksliniecisko iestāžu lielāku aktivitāti brīvības koncertu organizēšanā. Ka šim prasībam šogad radušās dzirdīgas ausis, labāko liecību deva 6. jūlijā notikušais LPSR Valsts kora sieviešu ansambļa bezmaksas koncerts Kirova dārzā. Novēlot, lai arī turpmākajās svētdienās (un ne tikai svētdienās) uz Rīgas parku estrādēm skanētu ikvienu cilvēku iedvesmojošas padomju dziesmas, gribētos teikt dažus vārdus par dzirdēto koncertu.

Koncerta programā pareizi bija izvēlētas padomju komponistu masu dziesmas un tautas dziesmas. Iepazīstinot klausītājus ar šīm dziesmām, koncerta organizētāji plašo auditoriju iepazīstināja arī ar jauno diriģenti — Elvīru Putniņu.

Elvīra Putniņa šini pavasari ar uzslavu absolvēja LPSR Valsts konservatorijas kora diriģentu klasi. Studiju laikā jaunā diriģente uzrādīja sekmes ne tikai mācībās, bet arī patstāvīgajā darbībā, jo sevišķi zinātniskajā laukā. Rūpīgās studijās apgūts plašs repertuārs, nostabilizēta diriģēšanas tehnika un, liekas, ja vien E. Putniņa turpinās

savu profesionālo zināšanu slīpēšanu, viņas personā latviešu padomju muzikas kultūra saņems pilnvērtīgu diriģentu. Koncerts Kirova dārzā liecināja, ka Elvīrai Putniņai savā turpmākajā darbībā jācenšas iegūt vairāk atrastības tempu un dinamikas ziņā, lokanāku priekšnesumu, apgārojot ar īstu muzikālu dzirksti ik vienu diriģēto takti. Teoretiskās zināšanas, ko jaunā māksliniece saņēmusi konservatorijā, ir labāka kila, ka šos uzdevumus diriģente nākotnē atrisinās.

Pārdomātus un izjustus solo priekšnesumus sniedza kora soliste Austra Valdēna. Ieva Freimane, kurai piemīt spēcīgs, tembrāli labšķanīgs soprans, savos solo priekšnesumos apliecināja lielu muzikālo izdomu. Taču šī izdoma jaunajai māksliniecei jāiegrožo, lai nepārvērstos par bezgaumīgu estrādes dziedoni, kas efektiem pakļauj ne tikai savu balsi, bet arī stāju. Koncertā vēl atsevišķus solo posmus atskaņoja kora solistes M. Tene un Z. Rumente. Rūpīgus, tehniski drošus klavierpavadijumus sniedza Valsts konservatorijas šā gada absolvente pianiste D. Graubiņa.

O. Grāvis

Līksmes un tautu draudzības svētki

Skalsts tautu draudzības un miera centienu apliecinājums bija pagājušajā svētdienā notikušais sarīkojums Valsts Brīvības muzejā. Rīgas rajona mākslinieciskās pašdarbības skates noslēguma koncerta dalībnieki te kopā ar saviem viesiem — Igaunijas PSR Pernu (Pärnava) pilsētas mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem sniedza savilnītojošu padomju patriotisma demonstrējumu. Saulainās dienas pļavā tūkstosiem darbaļaužu devās ārpus pilsētas, lai būtu klāt šajā nozīmīgajā sarīkojumā. Viņi aiznesa sev līdz apziņu, ka tikai Padomju valsti var brīvī blakus skanēt dažādu tautu dziesmas, raiti virnot dejas.

Sarīkojums norisa visai augstā mākslinieciskā līmenī un ciešā kontaktā ar klausītājiem.

Koncerta ievadījumā Rīgas rajona jauktie kori vīrsdiriģenta Haralds Medņa lietpratīgajā vadībā atskaņoja padomju komponistu un latviešu klasiku darbus (Liepiņa «Stalīnam», Molinelli «Miera balodis», Reļa «Miera sarīdē», Licites «Skani tālu, brīztalīna», Melngaila «Senatne», Vitola «Gaismas pils»). Sajās, kā arī tālāk sniegtajās latviešu, krievu, igauņu un čeču tautas dziesmās iepriecināja tirskanīgais izpildījums un kora ciešais saliedējums. Dažas dziesmas apvienotais koris nodziedāja kopā ar Operas un baleta teātra solistu Pēteri Grāveli, kas ne reizi vien ir bijis mākslinieciskās pašdarbības sarīkojumu līdzgaitnieks. Pavadija pūtēju orķestris (diriģents Pāvils Blaževičs).

Otrā daļā Pernu pilsētas jauktie kori dziedāja Dunajevska, Muradeli, Ernesaksa un Kapa dziesmas. Igauņu koris (ap 350 dziedātāju) temperamentīgā diriģenta Voldemara Romersena vadībā godam pārstāvēja savas republikas kora labo slavu ar izteiksmīgu un disciplinētu priekšnesumu. Kori at-

balstīja Pernu pašdarbības pūtēju orķestris (diriģents V. Taga).

Lielisku iespaidu atstāju latviešu un igauņu kora kopīgi nodziedātais Tulkova «Padomju jaunatnes maršs», ar kuru noslēdzās kora priekšnesumi.

Koncerta noslēgumā Rīgas rajona un Pernu pilsētas deju kolektīvi sniedza tautas deju priekšnesumus (vadītāji Arvids Kauliņš un Naima Ebioka).

Nedalītā piekrišana kā pašu izpildītājiem, tā igauņu viesiem, bagātīgās ziedu veltes, daudzie priekšnesumu atkārtojumi un piedevas liecināja, ka sarīkojuma mērķis — nostiprināt brālīgo republiku ciešās saites — ir pilnā mērā sasniegts.

Jāpiebilst, ka Rīgas rajona dziedātāji 19. jūlijā dosies uz Igauniju, lai piedalītos Pernu apgabalā dziesmu svētkos.

Sāda veida koncerti visnotaļ jāveicina. Mums ir visas iespējas rīkot tādas sarīkojumus arī ar citu brālīgo republiku pašdarbības kolektīvu piedalīšanos, kā arī sūtīt savus labākos mākslinieciskās pašdarbības korus citu republiku koncertos. Tādā kārtā tautas māksla vēl vairāk nostiprinās tautu draudzību un arvien augstāk pacels masu komunistisko apziņību.

Sarīkojumā paziņoja Rīgas rajona mākslinieciskās pašdarbības skates rezultātus: Kemeru pilsētas kultūras nama jauktais koris (diriģents Pēteris Aboliņš) dalījās pirmajā vietā ar Salspils cema tautas nama jaukto kori (diriģents Pēteris Pakalns). No sieviešu koriem pirmajā vietā — Rīgas rajona kultūras nama koris (diriģente Velta Purīna). Deju kolektīvu vidū priekšgalā izvirzījās Oškalna vārdā nosauktā kolchoza deju kolektīvs (vadītāja S. Demone) un Rīgas rajona kultūras nama deju kolektīvs (vadītājs Arvids Kauliņš).

V. Sams

KONCERTI RĪGAS JŪRMALĀ

Koncertu sezonu Rīgas Jūrmalā šovasar ievadīja vairāki labi izdevušies koncerti. Starp tiem atzīmējami pirmie divi simfoniskie koncerti diriģenta LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka Leonida Vignera vadībā.

1. simfoniskajā koncertā redzama vieta bija ierādīta līdz šim koncertos retāk atskaņotajam vokāl-instrumentālajam žanram — kantatei. Acīm redzot Filharmonijas vadība pēmusi vēra klausītāju konferencē izteiktas domas un vēlēšanos — biežāk vēlt uzmanību kantatei un oratorijai — žanriem, kas ar savu programmatisko saturu viegli saprotami visplašākām darbaļaužu masām. Šoreiz programā bija trīs vienādīgas kantates. Apvienotajiem Valsts un Radiokomitejas korim un Radiokomitejas simfoniskajam orķestrim vispilgtāk izdevās atklāt A. Skultes kantates «Rīga» melodisko skaņu rakstu. Šī kantate, kas veltīta Rīgas 750 gadu jubilejai, ir viens no vērtīgākajiem pēdējā laikā uzrakstītajiem latviešu komponistu darbiem šai žanrā. Kantates vērtību nosaka tās realistiskā, tautiskā intonācijā bagātā muzikālā valoda, teksta un muzikas ciešā saliedētība. Sevišķi jūtīgi izpildītajiem izdevās parādīt melodiski krāšņo kantates vidus daļu ar komponista ievīto tautas dziesmas «Ai agri, agri saulīte lēca» melodiju un pēc tam sekojošo paša komponista oriģinālmelodiju.

Vērtīgs ieguvums latviešu vokālās muzikas literatūrā ir P. Smilgas jaunā «Kantate par Stalīnu», kas ar savu īso, koncentrēto formu, episkā rakstura muzikālo valodu un pilniskano orķestra pavadijumu dod pārliecinošu, monumentālu dižu vadonu tēlu. Solo posmu izteiksmīgi dziedāja Valsts Operas un baleta teātra solists P. Grāvelis.

Vienmujāk un balāk šoreiz izskanēja Jāz. Medņa kantate «Ziedošā dzimtene», kurā izpildītājiem neizdevās pietiekami pilnīgi atklāt skaņdarba melodisko saturu un panākt nepieciešamo krāsu dažādību. Koncerta programā izcili vietu ieņēma J. Ivanova 6. simfonija. Sevišķi iepriecināja diriģenta L. Vignera ļējtīgais tulkojums simfonijās vidējās daļās.

Kā solists koncertā piedalījās vijolnieks L. Kogans, virtuozī atskaņojot A. Hačaturjana vijolkoncertu.

2. simfoniskajā koncertā vesela daļa bija veltīta R. Vagnera operu uvertīrām un ievadiem. Klausītāji visai pārskatāmi iepazīnās ar dažādos laikā posmos sacerētiem lielā muzikas meistara skaņdarbiem. Īpaši jāatzīmē orķestra spilgtais sniegums «Rienči» operas uvertīrā. Izteiksmīgi diriģentam izdevās atklāt arī muzikālās drāmas «Tristāns un Izolde» ievada un noslēguma, kā arī operas «Tanheizers» uvertīras mākslinieciskos tēlus.

Pirmo reizi bija izdevība iepazīties ar Valsts Akademiskā Lielā teātra solisti, KPFSR Nopelniem bagātā māksliniece, Stalīna premijas laureāti Leokadiju Masļennikovu, kura koncertā dziedāja vairākas operu arijas. Viesnās dziedājumā valdzināja nevainojamā vokālā skola, lielā muzikalitāte, spēja justies ikvienas dziesmas raksturā.

J. Kokle

MARKS ANTOKOLSKIS

(1843. — 1902.)

Sajās dienās palet 50 gadu, kops miris viens no izcilākajiem krievu skulptoriem realīstiem — Marks Matvejevičs Antokolskis. Meistars dzimis 1843. gadā, kādā nabadzīgā ģimenē Viļņā. 22 gadu vecumā jaunais tēlnieks kā brīvklauštājs iestājās Pēterpils Mākslas akadēmijā ievērojamā pedagoga prof. Pimenova vadītajā skulptūras darbnīcā. Pēc tā nāves Antokolskis studijas turpina prof. Reimersa vadībā.

Tuvās attiecības ar studiju biedriem Repinu, Vasņecovu, vēsturnieku-kritiķi Stasovu, Kramskoju un citiem vēlākajiem pērdzīvniekiem dzīli ietekmēja jauno tēlnieku un piesaista toreizējām progresīvi demokrātiskajām aprindām, kuras sāka cīņu pret dogmās sastingušo akadēmismu, cīņu par tautai atbilstošu un saprotamu realīstisku mākslu.

Jau savos akadēmijas mācību laikā darbos — cilpos «Drēbnieks» (1864. g.) un «Sikstulis» (1865. g.) jaunais tēlnieks saista uzmanību ar asi uzvertiem tipu raksturojumiem no tautas dzīves, kas viņa vēlākā laikā kompozīcijā «Inkvizīcija» (1869. g.) izvērsās par varenu kustību un dramatisma piesātinātu tautas pārdzīvojumu epopeju, ko autors dzīli līdzjutis un pārdzīvojis.

Svaigā realistiskā uztvere, nopietnas studijas dabā, iedziļināšanās tautas vēstures tēlos un notikumos — tieksme pēc virzības, dzīla idejiskuma piesātinātās mākslas bija tie vadošie faktori, kas veidoja topošo meistaru.

Piedalīdamies jau pašā pirmajā «Ceļojošo izstāžu sabiedrības» (pērdzīvnieku) rīkotajā izstādē 1871. gadā ar marmora veidoto statuju «Jānis Bargais», meistars guva ārkārtēju ievēribu un panākumus.

Kā gleznotāji Perovs, Mjasojedovs, Kramskojs, Siškins u. c. ar saviem darbiem, kas bija izstādīti šajā vēsturiskajā izstādē, ievadīja krievu realīstiskās glezniecības uzvaras gaitu, tā Antokolskis to izdarīja skulptūrā.

Viņa uztverē jau izveidojies jauns vēsturiskās patiesības un psiholoģisko pārdzīvojumu tēlojuma veids, ko agrāko tēlnieku darbos nesastopam.

Jānis Bargais attēlots troni, mīkli, kad tas, nolieces uz priekšu, vēro izteiktās pavēles iespaidu, gatavs ik brīdī salauzt pretošanās tās realizācijai, kā to redzam no sejas vaibstos lezimetām gribas un jūtu izteiksmēm, ko vēl papildina roku nervozie tvērieni, negaidīti izslīdējuši grāmata un uz priekšu izvirzītās kājas kustība.

Tādā attēlojumā lielais valstsvīrs kļuva dzīvs un tuvs mūsdienām, bet

tās autors, līdz tam nepazīstamais Antokolskis, izvirzījās redzamāko tēlnieku pirmajās rindās, jo arī akadēmija par šo darbu meistaram piešķīra akadēmika nosaukumu.

Bronzas statujas «Pēteris Lielais» parādīšanās 1872. g. bija vēl lielāks sasniegums meistara daiļradē, kas bija veltīta Krievijas izcilāko darbinieku tēlu radīšanai. Pēteris šajā darbā tēlots visā savā varenajā augumā, Preobraženskā pulka virsnieka tērpā. Viņa portretisko īpatnību raksturojumā meistaram izdevies pārliecinoši parādīt jaunveidotās krievu valsts spēku un vareņību.

Ar savas statujas monumentālo vērienu un patosu meistars tālu pārspēj citu tēlnieku sniegumus šajā nozarē visā 19. gs. otrā pusē.

Slimības dēļ būdams spiests doties uz ārzemēm — sākumā Romu, vēlāk Parīzi, meistars tomēr uzturēja ciešus sakarus ar vadošiem krievu inteliģences un mākslas pārstāvjiem — Stasovu, Kramskoju, Turgeņevu, Tolstoju, Repinu, Vasņecovu. No tā laika saglabājusies ap 800 vēstules.

Uzturēšanās ārzemēs meistarā attālinā no tiešiem dzīves novērojumiem dzimtenē un tuvu morāli filozofiska satūra temām. Rodas darbi ar formāli estetizējošu vispārcilvēcisku abstrakciju tēlojumiem, kā «Kristus tautas priekšā» (1874.), «Sokrata nāve» (1876.), «Spinoza» (1882.) un «Mefistofels» (1883.), kuru forma gan izsmalcināta, bet arī tuva sentimentalitātei.

Tikai pēdējos dzīves gados Antokolskis no jauna plevērsas savai stiprākajai pusei — tautas vēstures temām — un gatavo daudzus metus statujai «Jermaks», ko vēlāk atlēja bronza.

Sajā darbā parādīts drosmes un patriotisma jūtu apgarots krievu karavīrs, kas spēja veikt tādu dzienu varonību kā Sibīrijas milzu platību pievienošana krievu valstij.

Ne mazāka nozīme ir Antokolska radītajam vēstures rakstītāja Nestora tēlam, kas skatītājam atklāj dzīla senātnes vēstures materiālu un ziņu krājeja veidolu.

Antokolska galvenie darbi atrodas Tretjakova galerijā Maskavā un Valsts krievu muzejā Leningradā. Bez tam meistars gatavojis vairākus kapa pieminekļus.

Lielā ticība savai tautai un tās likteņiem izpaužas meistara labākajos darbos. Dzīš idejiskums un prasme plastiskos tēlos iemiesot iecerētās idejas liecina, ka M. Antokolskis bijis viens no izcilākajiem krievu skulptoriem 19. gs. otrā pusē.

A. Skribnovskis

Latvijas Padomju komponistu savienībā

Komponistu savienības valdes sēdē apsprieda un pieņēma konkrētus plānus un lēmumus par operas jaunrades aktivizēšanu. Vēl šā gada jūlijā komponistu jaunrades namā Lielupē iztirzās vairākus jaunus operu libretus-scenārijus: 17. jūlijā Adolfa Skultes iecerētajai operai «Kaugurieši» un Nila Grinfelda operai par mūsdienu rūpnī-

cas dzīves tematiku. 23. un 30. jūlijā darba kārtībā — P. Smilgas scenarija «Sopena sirds» un M. Zariņa operas «Rita vējš» libreta apspriešana. Noslēgumā A. Zilinska baleta libreta «Ina grib visu zināt» un Valentina Utkina un Elinas Zālites scenarija «Zvejnieki» iztirzāšana.

PADOMJU LATVIJA MŪŽOS LAI DZĪVO

Koru priekšnesumi Rīgas rajona mākslinieciskās pašdarbības skates noslēguma koncertā Brīvības muzejā.

B. Fedosejeva uzp.

Sakarā ar Valmieras Dramas teatra viesizrādēm

Valmieras Dramas teatris ir viens no spilgtākajiem apliecinājumiem latviešu teatra kultūras nemitigajam uzplaukumam padomju varas gados. Nav nemaz iedomājams, ka jebkāda citā zemē vai citā laikā neliels periferijas teatris varētu sniegt profesionālā ziņā nobriedušus, idejiski skaidrus un mērķtiecīgus inscenējumus. Pirms nedaudziem gadiem tas nebūtu bijis pa spēkam arī Valmieras teatrim. Bet, lūk, šīs padomju kultūras, tai skaitā arī Padomju Latvijas kultūras izaugsmes rezultātā Valmieras teatris kļuvis par īstu lielas realistiskās mākslas iestādi, kura autoritāte skatītāju masās aug no izrādes uz izrādi.

Rīgā Valmieras teatris parādīja piecus inscenējumus — Augusta Jakobsona «Trīs kapteiņus», korejiešu dramaturga Thai Djan Cuna dramu «Dienvidos no 38. paraleles», Nikolaja Gogoļa «Revidentu» un «Precības» un spāņu klasiskā dramaturga Tirso de Molinas komediju «Tikumiņa Marta». Ne jau visas šīs izrādes bija vienlīdz vērtīgas, zināmas kļūmes un nepareizības gadījās gandrīz katrā no tām, taču ikvienam skatītājam jāatzīst, ka šie uzvedumi, īpaši pirmie trīs no te minētajiem, saistīja gan ar interesantu, patstāvīgu režisora leceri, gan ar drošiem, spilgtiem tēlu veidojumiem. Lielākā daļa no kļūdām tika labi reģistrētas, kā arī aktieru darbā bija meklējami kļūdas, kas bieži atgādās jebkurā mākslas nozarē, kur strādā radoši cilvēki, kur nav samierinātības ar sasniegtu, nav atdarinājumu, bet valda jaunekļa trauksme uz priekšu. Tādās kļūdās skatītājs piedod, ja vien viņš redz, ka viņam darišana ar īstu mākslinieku, kurš konsekvēnti stāv realistiskās mākslas pozīcijās, kurš, reālistiski attēlojot dzīvi, grib aktīvi piedalīties tās pārveidošanā, celšanā. Lūk, tādi mākslinieki ir arī Valmieras teatra radošā saime, un uz Rīgu viņi bija braukuši tieši tādēļ, lai, satiekoties ar Rīgas skatītāju un izcilākajiem latviešu teatra meistariem, gūtu novērtējumu par savu līdzšinējo veikumu, saņemtu padomus darba uzlabošanai.

Sai aspektā aplūkojot Valmieras teatra viesizrādes, jāatzīst, ka tās ir leļļa mērā izdevušās, kau arī jāizsaka nožāla, Rīgas sabiedrība par tām interesējās pārāk maz, daudz mazāk nekā šīs spilgtās izrādes bija pelnījušas. Bija jāpārliecinās, cik maz skatītāju vidū redzēja Rīgas teatru laudis. Zēl, jo arī viņiem bija ko pamācīties. Toties jāizsaka gandarījums, ka viesizrāžu iztirzājums bija nopietni noorganizēts,

Teatra biedrība bija spējusi panākt, ka par izrādēm referēja kompetenti lietpratēji, kuru norādījumi un padomi klausītājiem deva visal daudz. Un tomēr jāteic, ka arī šis iztirzājums vērtējams tikai kā minimums, ko, Rīgā lebraucis, periferijas teatris ar pilnām tiesībām var no Teatra biedrības prasīt. Citreiz jādod vēl vairāk. Pirmkārt, referatus var un vajag rūpīgāk sagatavot. Soreiz bija tā, ka par Valmieras teatra sniegumu, par režisoru un atsevišķu aktieru darbu tika teiktas improvizētas runas, kurās daudz svarīgu jaūtājumu netzbeigami paslud garām, paliek neapspriesti. Spilgti piemērs šai ziņā bija režisora Aleksandra Leimana runa. Tajā bija ļoti daudz vērtīgu domu un ierosinājumu, dziļi principiālu, uz padomju teatra zinātnes jaunākajām atziņām balstītu norādījumu. Taču klausītāji no šīs runas būtu varējuši izlobīt krietni vairāk, ja b. Leimānis būtu sakārtojis savas izrādes laikā izdarītās piezīmes un nebūtu runājis par katru cēlienu atsevišķi (ikvienā cēlienā no jauna aplūkojot gandrīz vai visu aktieru sniegumu), bet būtu vērtējis visu izrādi kā vienotu mākslas darbu un tēlu analīzē būtu vienkopus izmantojis visas izrādes materiālu. Mēs nekādā ziņā negribam apgalvot, ka b. Leimānis referats bija neizmēģis, ka no tā maz varēja mācīties. Gluži otrādi, mēs uzsvēram, ka referats bija ļoti saturīgs, un Valmieras teatra mākslinieki, to noklausīdamies, ir ieguvuši ļoti daudz. Bet skaidrs arī tas, ka tik kompetents referents, kāds, bez šaubām, ir b. Leimānis, var dot vēl vairāk. To referentiem un Teatra biedrībai der ievērot, citreiz organizējot līdzīgus sarīkojumus.

Labu paraugu, iztirzājot Valmieras teatra izrādes, sniedza PSRS Tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts Eduards Smilģis. Režisores Annas Lāces un atsevišķu aktieru darba analīzi viņš saistīja ar dziļi teoretiskām pārdomām par lugas sagatavošanu izrādē, par vārda lomu skatuves mākslā, par tēlu attiecību skaidru precizēšanu kā īsti realistiskās izrādes priekšnoteikumu, par tēlu tipizēšanu un cēlienu tamlīdzīgiem jautājumiem, kas šodien vēl nav līdz galam atrisināti ne tikai periferijā, bet arī vadošajos Rīgas teatros. Vajag arī vienlaikus organizēt visiem šiem jautājumiem (vislabāk — katram atsevišķi) vērtīgas teoretiskās diskusijas un pārrunas plašai aktieru un režisoru auditorijai, jo vēl bieži vien redzam, ka inscenējumu līmenis mūsu teatros cieši tieši tādēļ, ka daudziem izrādes veidotājiem (kā aktie-

riem, tā režisoriem) pietrūkst stingru teoretisku pamatu.

Interesants bija trešās referentes Līvijas Pečakas meģinājums, īsi aplūkojot katru aktiera sniegumu visās izrādēs, raksturojot viņa īpatnības, zīmīgākos trūkumus un dot konkrētu padomu, kas un kā jādara, lai turpmāk nodrošinātu arvien lielākas sekmes. Tikai jāšaubās, vai tāda īsa, fragmentāra analīze par vesela teatra kolektīva darbu, kāds bija L. Pečakas referats (un arī viss šis sarīkojums kopā ņemts), var noderēt par pietiekamu pamatu šādi «receptu parakstīšanai». Mums šķiet, ka šāds papēmiens neizbēgami noved pie paviršības un pat kļūdām.

Par visu to mēs runājam vienīgi tādēļ, lai ierosinātu meklēt jaunus un labākus ceļus šādu sarīkojumu sagatavošanā un organizēšanā. Taču skaidrs ir viens, ka arī nupat notikušais Valmieras teatra viesizrāžu iztirzājums bija laba skola ikvienam šā teatra māksliniekiem, un, rūpīgi apsverot dzirdēto kritiku, viņi daudz iegūs savu turpmāko panākumu kāpināšanai. Rīgas sabiedrība Valmieras teatrim šādā augstas prasības, vērtēja un kritizēja to kā īstu profesionālu teatru. Un tā teatrim ir vislielākā atzinība, kas liecina, ka skolnieka gadi jau pagājuši, pirmās augšanas grūtības pārvarētas un priekšā plaši pavērts ražena darba lauks.

Teikto rezumējot, jākonstatē, ka Valmieras teatris, viesojamies Rīgā, ieguvīši ļoti daudz. Un stingrā, principiālā kritika ir pats labākais šai gūvumā.

Tā ir jautājuma viena puse. Bet ir arī otra puse — ko tad Valmieras teatris devis teatra draugiem, cik pārliecinoši tas prātī skatītājus republikas galvaspilsētā iepazīstināt ar savu darbu, saviem labākajiem panākumiem?

Arī no šī viedokļa valmieriešu viesizrādes jāatzīst par veiksmīgām. Vispirms repertuārs. No sirds jāpriecājas par Valmieras teatra vadības iniciatīvu, patstāvību repertuāra sastādīšanā. No piecām viesizrādēm parādītajām lugām trīs ir tādas, kuras nev uzvestas nevienā Rīgas teatrī. Turklāt divas no tām — «Trīs kapteiņi» un «Dienvidos no 38. paraleles» — vērtīgas aktualitātes, ikvienu padomju cilvēku interesējošiem jautājumiem.

Vēl vairāk. Mēs zinām, ka ārpus valmieriešu viesizrāžu repertuāra palikuši tādi interesanti, ļoti vajadzīgi inscenējumi kā B. Lavrenčeva «Amerikas balss» un A. Upīša satiriskie viencēlieni par mācītājiem. Katrā ziņā gaidām, lai, nākamreiz viesojoties Rīgā,

valmierieši papemtu līdz arī šos nozīmīgos inscenējumus.

Zināmas šaubas rada vienīgi Tirso de Molinas komedijas «Tikumiņa Marta» uzņemšana repertuārā.

Ievērojamā spāņu komediju rakstnieka (tāpat kā daudzu citu tā laika dramaturgu) darbu saturs slēpjas aiz panāvas, taču visai asprātīgas intrigas, kuras atrisinājums mūsdienu skatītāju spēj apmierināt vienīgi tad, ja teatris to sniedz tehniski virtuozā izpildījumā. Lielai daļai Valmieras teatra aktieru šāda tehniska spožuma vēl trūkst. Tādēļ «Tikumiņa Marta» inscenējums nevarēja izdoties. Arī lomu sadalījums nebija tāds, kas ļautu pilnam izmantot visas teatra iespējas. Protams, arī Valmieras teatrim vajag strādāt ar klasiskajām lugām, tai skaitā — ar klasiskajām komedijām. Tas nepieciešams kaut vai tādēļ, ka bez tā nav iespējams izaudzināt tēlojuma panēmīnu ziņā vispusīgus aktierus. Bet vajag izvēlēties lugas, kuras saturs valda pār formu, kuras pati lugas ideja pietiekami skaidri diktē nepieciešamos izteiksmes līdzekļus.

Vislielāko gandarījumu skatītājiem sagādāja «Revidenta» izrāde. Gogoļa nemirstīgā komedijas inscenējums Valmieras teatrī droši saucams par galvenās pārbaudījuma Rīgas skatītāju priekšā. Šis pārbaudījums teicami izturēts. Lai arī inscenējumā, kā to ļoti pareizi norādīja Valmieras teatra viesizrāžu iztirzājumā, ir diezgan daudz trūkumu, tomēr tas ir īsts «Revidents». Vērojot izrādi, bija skaidri sajūts, ka mūsu priekšā ir nopietni mākslinieki, kuri zina, kāpēc viņi rāda šo ģenialo komediju un zina arī kā tas jādara. Vispirms uzmanību saista režija, režisores droša, patstāvīga pieeja. Skatītājs tūlīt redz, ka pirms stāšanās pie «Revidenta» iestudēšanas, teatris ir ļoti nopietni gatavojies. Jau priekšskatam atveroties, saskatām droši iezīmētas izrādes attīstības līnijas, kas, turpinādamās cauri visiem 5 cēlieniem, soli par soli atsedz lugas ideju. Režisore Anna Lāce sāk izrādi, labi zinādama, ka to pabeigt. Zēl tikai, ka dažubrdī, īpaši sākot ar 3. cēlienu, viņa nonāk mizanscenu gūstā, aizraujas ar atsevišķām situācijām. Šajos posmos izrāde noslīd no galvenās līnijas, zaudē realistiskās satiras asumu. Par laimi izrādes režijas plāna meti ir pietiekami stingri, un notikumi uz skatuves atkal ievirzās nospraustajā gultnē. Tas ir vispirms kārtā pilsētas priekšnieka lomas tēlotāja Bernharda Priedīša un Chještakova lomas tēlotāja

Anatola Martinsona nopelnis. Šie aktieri droši balsta visu izrādi. Par B. Priedīša Skvozniku - Dmuhanovski jāzaka, ka tas vārda vistiešākajā nozīmē bija patikams pārstelgums Rīgas skatītājiem. Šinī sezonā, kad atzīmējam Nikolaja Gogoļa naives 100. gadadienu, esam, kā saka, visai izlutināti ar Gogoļa tēliem. Pilsētas priekšnieku esam redzējuši patiešām meistariņā izpildījumā. J. Osis Akademiskajā dramateatrī, A. Astarovs un S. Vasiļjevs Krievu dramateatrī radījuši ilgi neaizmirstamus tēlus. B. Priedīša sniegums ir pilnīgi līdzvērtīgs. Kā lai nepriecājas, ka Valmieras teatrim ir tik talantīgs, nobriedis skatuves mākslinieks! Šlarp citu, savas spējas, nopietno iedziļināšanos lugas saturā, tēla būtnībā viņš teicami parādīja arī «Trijos kapteiņos» un «Dienvidos no 38. paraleles». Tāpat A. Martinsona Chještakovs ir atzīstams sniegums. Vietām, piemēram, klasiskajā skurbuma skatā vēl pietrūka profesionālas meistarības, dažos citos skatos pārspīlētās, izrādes realistiskajam stilam neatbilstošās situācijās viņu nostādīja režisors, taču visumā šā dīkdieņa garīgais tukšums atklājas spilgti un pārliecinoši, saskaņā ar paša autora norādījumiem.

«Revidents» un pārējie Rīgā radītie inscenējumi liecināja, ka Valmieras teatrī strādā virkne neapšaubāmi apdāvinātu, praktiskā darbā krietni rūdītu aktieru. «Trīs kapteiņi» spilgti parādīja Pētera Murāškas spējas. Nopietnā profesionālā līmenī tēlo Zanis Vinklins. Gan jāatzīmē, ka nepārvarētas tieksmes uz ārkšīgu teatralitāti, kas sevišķi nepatīkami izpaudās «Tikumiņā Marta», traucē viņam gūt vēl nozīmīgākus panākumus. Interesants raksturotājs ir Uldis Koškins, tāpat Anita Salduma. Jaunās paaudzes aktieru vidū arvien lielākus panākumus gūst Kārlis Lorencis (piemēram, Bobčinskis «Revidentā» ir ļoti augsta līmeņa sniegums), Ruta Bīrgere, Marija Adamova, Austrā Skudra un vesela virkne citu jaunu, strauji augošu mākslinieku. Piebūdim, ka jauno aktieru drosmīgā izvirzīšana atbildīgiem uzdevumiem, nopietnā vērība viņu audzināšanai ir viena no raksturīgākajām un simpātiskākajām Valmieras dramateatra īpašībām. Šai ziņā no valmieriešiem var mācīties līn visi mūsu teatri.

Īst sakot, Valmieras dramateatra viesizrādes Rīgā bija nopietns ieguvums ne tikai pašiem valmieriešiem, bet arī Rīgas skatītājiem un Padomju Latvijas teatra mākslas attīstībai vispār.

Padomju bērnu kolektīva spēks

Gadskārtējie bērnu un jaunatnes literatūras konkursi Padomju Latvijā izraisījuši apsveicamu rosmi rakstniekos un devuši jau samērā krietnus rezultātus. Periodiski un atsevišķās grāmatās regulāri parādās jauni dzejas un prozas darbi, kas tematiskā ziņā pietiekami daudzpusīgi, mazo un jauno lasītāju interesēm, padomju pedagogijas principiem atbilstošā skatījumā atspoguļo dzīves īstenību, nākošo komunisma celtnieku skolas un darba gaitas, viņu domas, jūtas, pārdzīvojumus, savstarpējās attiecības.

A. Sakses, V. Luksa, Z. Grīvas, A. Grigula, P. Sila, J. Grota, C. Dīnere, E. Zālīte un citu rakstnieku un dzejnieku grāmatās bērniem un jaunatnei, kas iznākušas pēdējos gados, liecina, ka tikai ar darbi, kuros redzama autoru bagātā dzīves pieredze, nopietna iedziļināšanās izvēlētajā temā, kuros strāvo idejiskā mērķtiecība un valdzina izteiksmes meistarība, iegūsti lasītāju atzinību, jo sekmē viņu zināšanu paplašināšanos, viņu dzīves atziņu un estētiskās gaumes izveidošanos, palīdz viņiem atrisināt konkrētus ikdienas uzdevumus gimenē un sabiedrībā. Arvien vairāk rakstnieki levaro arī bērnu nama kolektīvus. Svinīgā gājienā tas apmeklētāji pārvērš par īstu karavīru kapa vietu, kur godina viņu piemiņu, noliekot ziedus. Bērnu nama audzēknis Atis Krasts šajā cildenajā brīdī atceras, ka pirms 5 gadiem, tad, kad fašistiskie lebruceļi bija nonāvējuši viņa tēvu un māti, viņu izglāba Padomju Armijas cīnītājs:

Kareļvis, paceldams zēnu uz rokām,
Saciņa: — Neraudi, — mājas tev būs!

Viņa vārdi piepildījušies. Padomju Dzimtene kā gādīga māte uzaudzinājusi Ati, tāpat kā tūkstotiem viņam līdzīgu, bērnu namā. Tādēļ, rakstot cīsmēna domrakstu «Kāpēc es mīlu šo zemi», Atis kvēliem vārdiem izsaka

jūtas, kas atbalsojas katrā padomju jaunieša sirdī:

Vairs trūkums savu ēnu nemet;
Vai vasara, vai laukā salst,
Te jaunības un spēka zeme,
Te draudzības un miera valsts!
Tai līdzīgas nekur nevienas
Vairs otras nav uz pasaules...

Šo viņa atzinuma dziļo patiesību pastiprina poēmas materiāls par bāru bērnu sūro likteni buržuāziskajā Latvijā. Kapitalistiskā iekārta, rūpēdamās tikai par mantīgajām šķirām, darbaļaužu jaunatnei un bērniem ir viscietisirdīgākā, visnežēlīgākā pamāte. To atgādina vecais Praulu tēvs, kas pastāstā, ka Raiņa vārdā nosauktajā bērnu namā Irlavā buržuāziskās Latvijas laikā bijis mazgadīgo pārmācības nams, kurā arī viņš pavadījis 2 gadus.

Ja Praulu tēvs saka, ka viņš pēc tam kļuvis par «vīru drūmāko», tad savā poēmā ar Ati tēlu B. Saulītis parāda, ka padomju bērnu namos izaug dzīvespriecīgi cilvēki, kas rūpniecās un kolchozos, katrā darbā gūst panākumus.

Padomju apstākļos arī sadzīvē visvairāk iedragāto jauniešu audzināšana sasniegti lietiski panākumi. Tas notiek tādēļ, ka padomju ļaužu sabiedriskie un pedagogiskie principi, darba un sadzīves attiecības pašos pamatos pārveidojušas audzināšanu kā ģimenē, tā ārpus tās, ka kolektīvs aug un veidojas kopēju — padomju tautas un socialistiskās valsts — interešu vadīts un virzīts.

Šai temai B. Saulītis vērtījis savas poēmas otro daļu «Vasara». Bērnu namā no pilsetas atsūta jaunu audzēkni — Fredi Klausu, kas sākumā ir rupjš, iedomīgs un kauslīgs jauniešs. Viņš nevēlas būt par pionieri, bieži liek citiem bērniem just savu fizisko spēku, neiekļaujas bērnu kolektīvā, pārkāpj darba un sadzīves disciplīnu. Pārējo biedru kritizē, futbolā sacīkstēs noraidīts no laukuma. Fredis no citiem bērniem sāk novērsties, sāk «vienu taku lēt».

Freda atšķelšanās no kolektīva, egoistiskās īpašības iezīmētas spilgti, bet viņa pāraudzināšanu B. Saulītis nav izdevies parādīt pietiekami pārliecinoši. Tas noticis tādēļ, ka autors Freda raksturošanai sākumā pielietoja pārāk melnas krāsas, bet vēlāk atkal pārāk viegli un liberāli viņu «samlecinājis» ar biedriem, konkrēti neparādīdams bērnu kolektīva un tā īpaši audzinātāju un pionieru vadītājas (tātad arī pionieru organizācijas) lomu nepārklausīgā un ieteipīgā zēna pāraudzināšanā.

Neskatoties uz šiem trūkumiem, arī poēmas otrā daļa, sevišķi ar darbības ziņā spraigajām maksķerēšanas ainām, kas uzrakstītas ļoti dziļi un sulīgi, lasītājus valdzina valdzina. Tajā ietvertā krāsains bērnu dzīves materiāls, kas parāda viņu atpūtas brīžus, saliedēta kolektīva veselīgo ietekmi uz atsevišķiem mazāk apzinīgiem tā locekļiem. Zēl tikai, ka šo notikumu pašajā norisē nekādā veidā tālāk neattīstās. Atā raksturojums, jo centrā izvirzīts Freda tēls, viņa pāraugšana, kurā Atim, tāpat audzinātājiem un pionieru vadītājam, nav uzticēti kaut cik svarīgi uzdevumi.

Līdz ar to poēmal trūkst spilgtā galvenā varoņa tēla, kuru mazie lasītāji varētu izvēlēties un uzskatīt sev par paraugu. Atim Krastam, kura aizbraukšana no bērnu nama uz tehnikumu vēltita poēmas noslēguma daļa «Rudens», ir daudz īpašību, kuru dēļ viņš būtu varējis lemantot šāda parauga nozīmību. Bet tad arī poēmas vīdusposmā autoram viņa raksturojumu vajadzētu izvirzīt centrālajā vietā, turpretim Freda nerātības un pāraugšanu tikai blakus līnijā.

Poēma «Draugu pulkā» ir vērtīgs ieguvums latviešu padomju bērnu un jaunatnes literatūrā. Tā spēj ieinteresēt ne vien mazos, bet arī pieaugušos lasītājus.

Savu darbu B. Saulītis uzrakstījis labā, daiļskanīgā, raiti plūstošā valodā, kura viscaur saista ar jūtu sīrīgumu,

līrismu, kas tik ļoti nepieciešams bērnu literatūrā.

Jāatzīst arī, ka autors laimīgā kārtā izticis bez pārgudriem padomiem un apnicīgas didaktikas, dodams iespēju lasītājiem pašiem izdarīt vajadzīgos secinājumus. Viņš dzīvojis līdz attēlotajam, mīlējis savus lecerētos varoņus. Šī viņa personīgā attieksme pret tēmu liek mērā līdzsvaru poēmas kompozicionālo nesamērību (pirmajā daļā — 4 posmi, otrā — 16, bet trešajā — tikai 2) un vispārējo izteiksmes lakonismu.

Pāris vārdi par citiem trūkumiem. Pavisam nelederās vecā Praulu tēva stāstā par viņa bērniņu pasīvas frazes, kuras lasītājos var izsaukt vienīgi neskaidribu un pat pārpratumus attiecībā uz šo tēlu:

Kādēļ atminēt vairs to,
Nu tas garām viss...

Arī poēmas noslēgumā, Atā aizbraukšanas brīdī pārdzīvojumu nopietnībai neatbilst autora iespraustā, samākslotā remarka:

Šķiet mīklums sakāpis ir acīs,
Bet nav jau, nav jau jāslēpjas.
Nekādiem vārdiem nepasacīt,
Cik daudz šis guvis Atis Krasts.

Autora pienākums ir taisni atrast vārdus šo guvumu pasacīšanai, it kā tad nolūka viņš taču savu poēmu rakstījis un tikai tādēļ mēs to lasām. Bet kāpēc tad uzreiz ieslēdēt neveikla, pavisam nevajadzīga pārspīlējuma: nekādiem vārdiem nepasacīt?

Vēl jāpiezīmē, ka B. Saulītis vietumiem lieto atskāpas, no kurām īpaši bērnu dzeijā vajadzētu izvairīties. Sabalsojumi «list» — «debesis», «skaists» — «sarkanais», «bijušais» — «stāsts», «viņa» — «nostūri» u. c. neskan īsti nedz kā aptuvenas atskāpas, nedz arī kā asonances. Nedaudz pietrūkst arī, šos izteiksmes trūkumus autors varēja viegli novērst.

Visumā poēma «Draugu pulkā» liecina par tās autora B. Saulīša idejisko un māksliniecisko izaugsmi, par noteiktu soli uz priekšu viņa daiļrades attīstībā.

Melnhards Rudzītis

¹ Bruno Saulītis — «Draugu pulkā» — Poēma. Latvijas Valsts izdevniecība, Rīga, 1961. gada.

Mūsdienu Indijā

Padomju kinokritiķu daudzmitojumu sāme nule saņemusi vērtīgu dāvanu. Tā ir krāsainā filma «Indijā», kuras tapšanas vēsture ir visai neparasta un saistoša.

Sā gada janvārī uz Starptautisko kinofestivālu Indijā devās PSRS kinematogrāfijas darbinieku delegācija. Tās sastāvā ietilpa četri kinochronisti — režisors Leonīds Varlamovs, operatori G. Monglovska, A. Sologubovs un I. Sokolņikovs. Indijā delegācija pavadīja gandrīz divus mēnešus. It visur, kur vien viņiem gadījās nokļūt, kinomākslinieki laida darbā savas kameras, kas tiem aizstāja žurnālistu piezīmju grāmatiņas un deva iespēju «pierakstīt» daudz ko no redzētā. Tā radās īpatnējais kinooperatoru «dienasgrāmata», no kurām pēc delegācijas pabeigšanas Dzintarē izveidota filma par mūsdienu Indiju.

Filmas autori, protams, nevarēja spraut par mērķi dzīlēt un vispusīgi parādīt Indijas dabu, pilnībā atspoguļot jaušu dzīvi zemē, kas aizņem milzu teritoriju un iedzīvotāju skaita ziņā ierindojas otrā vietā pasaulē. Lai to izdarītu, padomju kinematogrāfistiem būtu vajadzējis daudz ilgāk, tuvāk un pilnīgāk iepazīties ar šo zemi un tautu. Viņiem tādā gadījumā varbūt būtu vajadzīgi daudzi gadi un daudzas filmas, lai parādītu visu, kas Indijā ir ievērojams cienīgs.

Ja tomēr mēs noskatāmies filmu no sākuma līdz pat beigām ar dzīļu, neviltojamu interesi, iegūdam plašu priekšstatu par Indijas īstenību, tad tas nozīmē, ka padomju kinochronisti likuši lietā visas savas novērotāju spējas, ar lielu mīlestību iedziļinājušies īpatnējos apstākļos, kājos viņiem nācās būt. Viņi centušies un pratuši saskatīt, izraudzīt un ļoti operatīvi, ar lielu prasmi ietvert kino kadros patiešām raksturīgu — vai tas būtu dabas ainavas, vai sadzīves ainas, vēsturiski pieminekļi, vai svarīgi vienreizēji notikumi.

Skatītāja ceļojums pa Indiju sākas no Komorinas zemes raga, kas ir vistālākā vieta valsts dienvidos. To apskalo no vienas puses Arābijas jūras un no otras — Bengalijas līča ūdeņi. Milzu vijņu vāļi putojot un sāļcot nerimīgi traucas klīniskajā krastā, sakšīst pret to. Tālāk filmā redzamas krāsnās tropu dabas ainavas. Skatītājs vēro Indijas džungļus. Bananu birzi līkst tik smagi ķēķarh ka augļu novārdiem tie jasadala vairākās daļās, lai varētu aizgādāt projām. Staltī slejas gaisā kokospalmas. No tam Indijā iegūst ap 50 dažādu produktu. Fantastiska ir «banjanu» birzs. To izveidojis viens vienīgs koks, kas ar savām «gaisa saknēm» izpleties un iesakņojies lielā platībā.

Lūk, rīsa lauki. Jau pirms daudzliem gadsmītiem indiešu zemnieki ierīkoja kanālus to apūdeņošanai. Rīss bagātīgi atalgo pūļņus, dodot līdz trim ražām gadā. Bet arī šodien to kopj un novāc gluži tāpat, kā to darījuši tagadējo Indijas zemnieki senči pirms 500 gadiem. Visus darbus, arī kulišanu, vete rokām. No mehanizācijas nav ne miņas.

Dienvidindijas cīems. Zemnieki savus nabadzīgos mitekļus uzcēlušī no bambusniedrēm un apmetušī ar māliem. Jums lāts ar palmu vai bananu lapām. Ciema iedzīvotāji — izdēdājuši stingrālvīri, novārguši bērni un stevītes, grūta darba nemocti vīri. Arī Indijas brīnumdevīgā daba nespēj viņiem nodrošināt ciešamus eksistences apstākļus. Strādājot ar tēvītēvu darba rīkiem un darba panēmīentiem, auglīgā zeme, dod tikai skopu iztiku, un pārāk daudz no zemnieka darba augļiem pievāc cīti, kas pašī tirumā nestādā.

Padomju kinematogrāfijas darbinieku delegācija apciemoja vairākas Indijas pilsētas. Parādēt tās, kinochronalisti lielu uzmanību veltījuši Indijas arhitektūras pieminekļiem un mākslas darbiem, kas griezno tos. Viņi iepazīstina skatītāju ar indiešu īpatnējām ierāzām, tāpat ar reliģiskajām ceremonijām, kurām tur vēl šodien tautas dzīvē ir liela vieta.

Lūk, lielais tempļis Madurā, kas uzcēlts XVII gadsimtā. Torņveidī celtnī no ārpusē rotā krāsaina māla skulpturālī veidojumi, kuros attēlotas ainas no mitoloģiskās tēikas. Šī teika lasāma pa spirālī no tempļa augšās līdz apakšai.

Uzmanību saista iznīcības dievietes Kali tempļis Kalkutā. Tajā līdz 19. gadsimta sākumam upurēja cilvēkus. Tagad tur apmierinās ar kazlēnu upuriem, lai ar to asinīm notriektu dievludžu pieres.

Skaista ir arī septiņpadsmitajā gadsimtā uzceltā pils Indijas galvaspilsētā Deli. Tā bija bagātīgi izrotāta ar zeltu un dārgakmeņiem. Pagājušā gadsimta vijū pēc tā sauktā «sīpaju dumpja» nežēlīgas apspiešanas angļu kolonizatori izlaupīja šo pili. Ekranā redzama vieta pils zāles sienā, kur atradies pasaules lielākais dimants — «Kochinurs». Angļi to nolaupija, aizveda uz Londonu un pāržāģēja divās daļās. Viena daļa tagad atrodas Londonas muzejā, bet otra — griezno Lielbritānijas imperijas krenī.

Skatītāja acu priekšā — senā mūra siena, pie kuras 1857. gadā gāja bojā pedējie sīpaju dumpja dalībnieki — cīnītāji par Indijas brīvību. Un kā spilgts pretexts seko kadrs, kurā parādīts šā dumpja apspiedējam angļu pulkvedim Nikolsonam turpat Deli uzcēltais lepnašs piemineklis.

Padomju kinochronisti neaprobežojās ar vēstures pieminekļiem vien. Viņi ietvēruši filmas kadros arī Indijas četrus lielāko pilsētu — Bombejas, Madrasas, Deli un Kalkutas — šodien ar visiem to kontrastiem.

Lūk, Bombeja — liels tekstilrūpniecības centrs un osta. Pilsētas aristokrātiskajā daļā slīgst zaļumos griezno savrupmājas, kurās dzīvo angļi un manīgākie indieši. Tur valda priekšzīmīgā kārtība, klusums un miers. Pavīsam citāda aina vērojama Bombejas vecajā, austrumu daļā, kur atrodas tīrī un koncentrējas daudz un dažādi tirdzniecības uzņēmumi, sākot ar nelielu bodīti un beidzot ar milzu universālveikalēm. Ielās augu dienu drūmā, troksnis, putekļi, svelme, no kuras nav kur patverties. Tālāk padomju kinochronisti aizved skatītāju ostas rajonā. Tur veselūs kvartālus aizņem nabaga jaušu nožēlojamās mitnes, cieši viena pie otras piespiedušās būdnas, kuru celšanai izmantoti dēļi gali, finiera loksnes, skārda gabali un viss cits, ko vien macejuši sadabūt, to apdzīvotāji, lielāko tiesu dokeri. Ap tām neredz nevienu kociņu, nevienu stādīņu.

Līdzīgas ainas vērojamas arī Madrasā — pēc lieluma trešajā Indijas pilsētā zemes dienviddaļā.

Kalkuta ir Indijas lielākā osta. Bet kuģu izkraušanu un iekraušanu tur vete bez jebkādiem mehānismiem. Krāvēju vidū daudz slēvītes. Vienā pulkā ar vīriešiem tās nes īpašos grozos uz galvas akmeņogles un ķieģeļus, ierakus un dzūtas sāņus — visu, kas atvests uz Kalkutu vai vedams no tās projām. Bengalija dod deviņas desmitdaļas no visas pasaules dzūtas kopražas, Kalkutas dzūtas un tekstilfabrikās, kas lielāko tiesu pieder angļu kapitalistiem un dod tiem milzu peļņu, nodarbināti vairāk nekā 300 tūkstoš strādnieku. Tie, tāpat kā dokeri, par savu darbu saņem nīcīgu atlīdzību. Nabadzība liek viņiem bieži vien mīnāties zem klajas debess vai tādos graustos, par kuriem nevar pateikt, no kā tie celti un kurus grūti nosaukt par būdām, tik nožēlojami tie ir. Padomju kinochronisti parāda skatītājam Indijas vienkāšo darbaļu trūkuma un posta satricināšas ainas.

Būdami nozīmīga notikuma — Indijas neatkarības pasludināšanas otras gadadienas svēību dienēkie Deli pilsētā, padomju kinochronisti plaši atspoguļojuši to filmā.

Sevišķu interesi modina filmas kadri, kas veltīti Starptautiskajam kinofestivālam un padomju delegācijas līdzdalībai tajā. Indieši dzīlī interesējas par savu lielo kaimiņu ziemeļos — padomju zemi un tās tautu un sagaidīja tās pārstāvjus ļoti jūsmīgi un sirsnīgi. Indijas darbaļaudis uz katra solī apliecināja savu mīlestību visu apspiesto un nomāktu dīžajam aizstāvim un balstam, drošajam miera sargam visā pasaulē — Padomju Savienībā. Par godu padomju kinodarbinieku delegācijai notika mītiņi, kuros piedalījās simti tūkstoši cilvēku, indiešu labākie mākslinieki sarīkoja viņiem koncertus, kuros sniedza visu labāko, ar ko ir slavēna Indijas māksla.

Filmas beidzamajos kadros parādītas Starptautiskā kinofestivāla nobeiguma ainas Kalkutā, lielais mītiņš, kurā komponists Coudhuri Calits dzied kora pavadījumā pašā komponētā «Bengālijas miera dziesmu». Varenī izskan šī īpatnējā dziesma kā apliecinājums tam, ka Indijas tauta nevēlas karu. Mītiņā dalībnieku sejas lasāma cieša, nesatricināma apņēmība kopā ar citām tautām, kopā ar visu zemju godīgajiem cilvēkiem nosargāt mieru visā pasaulē.

V. Skara

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

Sergejs Antonovs. **Pa ceļiem traucē mašīnas.** Stāsti un apraksti. Tulkojis A. Talcis. Mākslinieks V. Kovalevs. 286 lpp. Maksā 6 rbl. 70 kap.

J. Carušins. **Stāsti.** Tulkojis E. Rauchvargers. Autors ilustrācijas. 88 lpp. Maksā 2 rbl. 15 kap.

Maksims Gorkijs. **Raksti, XIV sējums.** 484 lpp. Maksā 20 rbl. 80 kap. I. Karnauchova. **Stāsts par draudzību.** Tulkojusi L. Hilmonoka. Ilustrējis V. Valdmāns. 208 lpp. Maksā 4 rbl. 95 kap.

D. Mamins - Sibirjaks. **Pelēcite.** Tulkojis E. Birznleks-Upītis. Ilustrējis V. Začņajevs. 32 lpp. Maksā 35 kap.

Vadims Sobko. **Miera ķīla.** Romāns. Tulkojusi Marta Silabriede. 296 lpp. Maksā 6 rbl. 70 kap.

— 00 —

Ārzemju piezīmes

Karagājiens pret grāmatām

— Kur ir skolas direktors?
— Tas esmu es, ser.
— Kā jūs iedrošināties paturēt savā bibliotēkā, lūk, šīs augstākajā mērā kaitīgas grāmatas?

— Bet tās jau ir oficiālās mācību grāmatas ģeogrāfijā, vēsturē un ģeometrijā, kas laistas klajā pirms pieciem gadiem!

— Pirms pieciem gadiem... Jūs, izrādās, neesat lasījuši šīs dienas avīzi? Tajā tieši pateikts, «ka dažām vietām šajās mācību grāmatās ir «graujošs raksturs».

— Kas tad īsti ir bīstams, piemēram, ģeogrāfijas grāmata?

— Tajā desmit lappuses veltītas Krievijas dabas aprakstam! Vai jūs saprotat, tajā stāstīts par Krieviju... Tā tak ir komunistiska propaganda!

— Un vēstures grāmata?

— Mister, jūs liekat man zaudēt pacietību. Jābūt kaut kriptiņai modribas... Vai tikai jūs neesat tajos iekskatos, ka nav nekā bīstama piemērot skolniekiem 1917. gadu?

— Hm... Bet kas gan var būt aizliegts pedējā grāmata?

— Tur var gadīties vēl nopietnākas lietas. Kā lai zina, kas slēpjas dažādajās ģeometrijas formulās!

— Jā, ja jau nu tā, tad... Bet mums šādā veidā aizvāktā puse no skolas bibliotēkas. Kā gan mēs varēsim iztikt mēcībās?

— Kā vēlaties, bet bez šīm grāmatām...

Šāda vaida saruna šodien ir pilnīgi iespējama Amerikas Savienotajās Valstīs, ja nem vērā avīzes «New-York Times» neseno paziņojumu. Visā zemē, raksta avīze, dibinās neviena neaicinātu cenzoru grupas grāmatu pārbaudīšanai, meklējot «graujošus» un «pret-amerikaniskus» izteicienus. Šīs grupas nav nevienam pakļautas un nevienam nesniedz pārskatus vai norēķinus par savu darbību.

Kas tad īsti uzmēmas dažādo grāmatu, tajā skaitā arī mācību līdzekļu cenzoru lomu? «New-York Times» atzīstas, ka savā valstī tūmā tie ir... profašistiski elementi. Acīm redzot no «augstākajām sfērām» tiem doti attiecīgi norādījumi, jo grāmatu «aizvākšana» notiek visos ASV štatos.

Sapalpas pilsētā Oklahomas štātā fašistiskie zibenzēļi jau sadedzinājuši sārta daudzās daļlieturas un mācību grāmatas. Stāsta, ka to skaitā bijuši vairāki simti eksemplāru bērnu grāmatas — «Pasaka par Sarkanajām līdēm». Cepurītes krāsa izrādījusies ne tikai aizdomīga, bet pat bīstama modernajiem amerikāņu vīkiem...

— 00 —

Vilņas Krievu drāmas teatra viesizrāžu noslēgums Latvijas PSR Valsts krievu drāmas teatrī:

Sodien, plkst. 13 — «Krečinska kāzas», plkst. 20 — «Otello».

Jelgavas Drāmas teatra viesizrādes Dailes teatrī:

Sodien, plkst. 14 — «Ar dziesmiņu druvā gāju», plkst. 20 — «Atjautīgā milētāja». 15. jūlija — «Atjautīgā milētāja». 16. jūlija — «Paceltās buras». 17. jūlija — «Mēnesis uz laukiem». 18. jūlija — «Ar dziesmiņu druvā gāju». Izrāžu sākums plkst. 20.

Sodien Kultūras un atpūtas parkā plkst. 13 Brīvības teatrī — Proletarietu rajona mākslinieciskās pašdarbības skates noslēguma koncerts. Plkst. 15

KAROGS

1952. g. 6. numurs

Lasītājs jau iepazinies ar «Karoga» 6. numura saturu, un tikai varbūt retais vēl būs mudināms izlasīt to vai citu rakstu. Tādēļ šorāz aprobežosimies ar to, ka izteiksim zināmu spriedumu par materialiem, kas ievietoti tā galvenajās nodaļās.

Zaņa Grivas jaunais romāns «Dzīvības ceļš», bez šaubām, pašlaik ir tā parādība latviešu padomju prozā, kam pievērsta jo liela visas sabiedrības uzmanība. Par nožēlošanu, domājot par šo daļdarbu, atkal un atkal nākas atkārtot vienu un to pašu frazi: mūsu rīcībā esošais literārais materiāls vēl neļauj izdarīt nekādus secinājumus par darbu visumā. Un tas notiek pēc tam, kad jaunais romāns jau iespēsts veselā četrās turpinājumos! Lūk, parādība, par kuru der parunāt.

Ne vairāk un ne arī mazāk kā deviņas lappuses «Karoga» 6. numurā redakcija ierādījuši Z. Grivas romāna «Dzīvības ceļš» turpinājumam. Ja tā būs arī uz priekšu, tad šī romāna publicēšana tieļs un būs veikta vēl pēc kāda gada. Bet mēs nu nekādi negribam tik ilgi gaidīt.

Pēc atgriešanās no Volgas-Donas kanāla celtniecības un Staljingradas HES būves Adolfs Talcis acīm redzot iecerējis plašāku aprakstu seriņu par šīm komunistā dižceltnēm. Katrā ziņā tas ir atzinības vērts nodoms. Tikai jau pašā sākumā gribas vērst piedziļojusā autora uzmanību uz vienu apstākli. Nu jau pagājuši vismaz četri vai pieci gadi, kopš viss ievērojamākais, kas vien mums uzrakstījis apraksta žanrā, tiek lasītajam pasniegts «ceļojuma piezīmju» veidā. Neizbēdami, ka vieni un tie paši kompozicionālie papēmieni ar laiku rada atkārtotošanos un gala rezultātā padara visu latviešu padomju aprakstu literatūru vienmuļu, šauru, nabadzīgu. «Ceļojuma piezīmes» nav un nevar būt vienīgais veids, kāļā aprakstīt un pasniegt visu paša acīm redzēto, paša pārdzīvoto un novēroto.

Ka te piemēnētais nav tikai formālas dabas jautājus, liecina arī A. Talcis apraksts «Cimjanskas uzvaras dienas». Skiet, ka tieši nodoms izstrādāt savu darbu kā ceļa piezīmes ir par lemeslu tam, ka autora uzmanība laika un notikumu secībā pievērsās visām, it visam novērotajam, pie tam neatskaitot «svarīgo» no mazāk svarīgā, būtiskos notikumus no nejausa gadījuma. Grūti, pat neiespējami ir, piemēram, saprast, kāda loma Cimjanskas uzvaras dienu notēlojumā var būt un turpmāk būs visai pirmajai apakšnodāļai «No Baltijas līdz Azovas jūrai». Tā, skiet, pilnīgi lieka.

Var teikt, ka nevienam nav tiesības pārmest A. Talcim, ka viņš savus aprakstus atkal nodomājis mums pasniegt ceļa piezīmju veidā. Un tomēr gribas aicināt A. Talcī — vienu no labākajiem aprakstu literatūras specialistiem mūsu republikā — un žurnāla «Karogs» — mūsu vienīgā «blezā» žurnāla — redakciju, kas aizsākuši lielu un vajadzīgu darbu, domāt par latviešu padomju aprakstu literatūras tālāku izkopšanu, meklēt arī te jaunus ceļus, jaunas formas, jaunus izteiksmes līdzekļus.

Bez te piemēnētajiem šai «Karoga» burtiņā prozu vēl pārstāv A. Jansona īsaī stāstiņš «Miegs nenāk». No visas sirds jāapsveic autors par pievērsanos īsaī stāsta žanram. Tajā jaunais apdavinātais prozaiķis parāda itin labas novērotāja spējas un veltām arī krietnu maņu savu literāro nodomu realizēšanā. Viņam ir pašam savs «rokkraksts», kas ļoti cel darba māksliniecisko kvalitāti. Tā kļūs vēl augstāka, ja A. Jan-

sons, tāpat kā visi mūsu vecākās un jaunākās paaudzes literāti uzmanīgi pētīs socialistiskā realisma teorijas un prakses jautājumus, nopietni studēs tādas darbus, kāds ir šai «Karoga» numurā ievietotais Andreja Upīša raksts «Socialistiskā realisma monumentālā forma».

Šis principālais raksts ir viena no pedējā laika visizcilākajām parādībām mūsu kritikas druvā. Tajā Andrejs Upītis izvirza virkni konkrētu uzdevumu socialistiskā realisma estētikas jautājumu izstrādāšanā un pats ar viņam piemītošo domu dziļumu, lielo erudīciju un spožo publicista talantu ķeras pie dažu šo jautājumu atrisināšanas. Uzmanīgi izsekojot sirmā meistara domu gaitai, redzam, ka par vienu no socialistiskā realisma estētikas galvenajām pazīmēm, konkrēti runājot par monumentālo formu, viņš uzskata vēstījuma pievīcību un saistību, dramatisko spraigumu un krāsu bagātību. Mūsu dzīve ir spraiga darba, aizraujošas cīņas un cīdēņu uzvaru piesātināta. Tādēļ arī tas pats raksturīgs mūsu literatūrā, tās varoņiem, viņu domām un darbīem visos rakstu mākslas žanros un paveidos. Tieši tādas aktīvas, spraigas darbības pietrūcis A. Jansona radītajiem tēliem. Viņi vairāk domā, runā un spriež nekā dara un rīkojas.

Andreja Upīša plašais raksts sniedz daudz citu vērtīgu atziņu kā socialistiskā realisma daļdarbu tematiskajā plašumā, tā arī mākslinieciskuma novatorismā, jaunas formas darinājumā. Tikai jānorāda, ka vienā ziņā šis nopietnais apcerējums nav un nevar būt pilnīgs. Proti — nav iespējams izsmeltētemu par socialistiskā realisma monumentālo formu un tās izveidi mūsu republikā, iekams plaši un vispusīgi neiztirzāti paša Andreja Upīša lieliskie romāni un pirmām kārtām jau «Zaļā zeme» un «Plaisa mākoņos».

«Karoga» redakcija veikusi lielu darbu, publicējama šo apcerējumu.

No kritikas un publicistikas nodaļumā ievietotajiem materiāliem sevišķu ievēribu vēl pelna A. Grigula raksts «Dzejnīks un revolucionārs». Talantīgais autors izvēlīs dienas gaismā nevienu vien-tādu literatūras vēstures parādību, par kuru ilgus gadus tika pilnīgi nepelnīti klusēts un kura ļoti puslīdz bija nodota aizmirstībai. Tieši šai ziņā jo apsveicams ir arī viņa jaunākais apcerējums par rakstnieka-revolucionāra Jēkaba Kainīpa (Makona) dzīvi un darbību.

Nopietnu darbu «Padomju masu dziesmas attīstības aktuālie jautājumi» sniedzis N. Grīnfelds. Varētu varbūt vienīgi vēlēties, lai tas vairāk izietu no tīri teoretisku slēdzienu ietvariem un vairāk balstītos uz konkrētu materiālu, tai skaitā arī latviešu padomju komponistu sacerētajām dziesmām.

Par nožēlošanu maz laba sakāms par vārsām, kas žurnāla jūnijā burtiņā pārstāv latviešu padomju dzeļu. Tās nav ne labākas, ne arī sliktākas par daudzām citām agrāk «Karoga» ievietotajām. Tās liecina, ka mūsu dzeļa vēl vienmēr slīgst ar deklarativismu, fražulību, ko radijs konkrētu pārdzīvotumu, dzīļu vispārīnājumu, izjustu gleznu un priekšstātu trūkums. Tas skaidri redzams J. Vanaga dzeļojumā «Kalēpulkas», V. Brutānes dzeļojā «Igaunijas pavasaris» un V. Edeles dzeļojā «Grieķu patriota Belojanisa mātes vēstule».

«Karoga» redakcijai jābūt vēl stingrākai savās prasībās kā pret dzejnīkiem, tā arī citu žanru pārstāvjiem.

V. Kalpiņš

ŠONEDĒĻ

Leļļu teatrī — LPSR Valsts leļļu teatra viesizrāde «Droširdīgie zakēni» (krievu valodā). Plkst. 16 lektorijā — lekcija «Kā novērst saslimšanu ar kunga un zarnu slimībām». Plkst. 17 kino-

teatrī «Uzvara» — kinofilma «Lielā dzīve». Plkst. 18 Brīvības teatrī — Operas un baleta teatra solistu koncerts: lektorijā — lekcija «Stalinskais dabas pārveidošanas plāns un kā padomju tauta to realizē» (krievu valodā).

14. jūlija LRAP Kultūras namā Rīgas pilsētas mākslinieciskās pašdarbības skates izrāde. LRAP Kultūras namā dramatisks kolektīvs izrādīs N. Kulčenko lugu «Mūsu jūrmalā». Sākums plkst. 21.

15. jūlija Dzintaru koncertzālē simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris. Diri-

ģents LPSR Nopelniem bagātās mākslinieks, Stalja premijas laureāts A. Jansons. Solists pianists Gļebs Akselrods. Sākums plkst. 21.

17. jūlija Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dramaturģijas sekcijas sanāksme. Tikšanās ar dramaturgu Aleksandru Kronu. Sākums plkst. 19.

Filharmonijas koncertzālē, Amatū lielā 6. G. Akselroda klaviervakars. Sākums plkst. 21.

Dzintaru koncertzālē Puškina vārdā nosauktā Leningradas Dramas teatra mākslinieku literāri muzikāls vakars. Sākums plkst. 21.

18. un 19. jūlija Dzintaru koncertzālē KPFSR Nopelniem bagātā mākslinieka, Stalja premijas laureāta M. Aleksandroviča koncerti. Sākums plkst. 21.